

CHRONOLOGIA AKCJI FRANCUSKIEJ I KAROLA MAURRASA

w kontekście historii
Francji współczesnej
i Kościoła katolickiego

CHRONOLOGIE DE L'ACTION FRANÇAISE ET DE CHARLES MAURRAS

dans le contexte d'histoire
de la France contemporaine
et de l'Église catholique

Uniwersytet Mikołaja Kopernika
w Toruniu

20 kwietnia 1868

Narodziny Karola Marii Focjusza Maurrasa w Martigues (małej miejscowości w okolicach Marsylii) w Prowansji.

19 lipca 1870–29 stycznia 1871

Wojna francusko–niemiecka. W konsekwencji klęski Francja musi oddać Niemcom ziemie anektowane przez Ludwika XIV w 1661 roku: całą Alzację i część Lotaryngii oraz zapłacić reparacje wojenne w wysokości 5 miliardów franków w złocie.

4 września 1870

Upadek (bonapartystowskiego) Drugiego Cesarstwa. Deputowani republikańscy zgromadzeni w paryskim Ratuszu tworzą Rząd Tymczasowy. Przywódca radykałów Léon Gambetta proklamuje Republikę.

18 marca–28 maja 1871

Komuna Paryska. Zgromadzenie Narodowe przenosi swoją siedzibę do Wersalu.

1871–1873

Wybory z 8 stycznia 1871 dają Izbę w dwóch trzecich rojalistyczną (180 legitymistów i 220 orleanistów). 8 czerwca 1871 zniesiono prawo o wygnaniu: książęta mogą wrócić do Francji. Lecz hrabia de Chambord (Henryk „V”) przez wierność dla białego sztandaru rezygnuje z panowania. To nieprzejednanie, które uniemożliwia restaurację monarchiczną, pozbawia nadziei orleanistów i część legitymistów.

Tymczasowy Szef Państwa i szef egzekutywy, Adolphe Thiers, który już od 1850 roku uważał, że „Republika jest rządem, który najmniej nas dzieli”, pyta deputowanych monarchistycznych: „Skoro jesteście większością, dlaczego nie ustanawiacie monarchii?”.

Lecz orleaniści (zwolennicy monarchii parlamentarnej) i niektórzy urażeni legitymiści (zwolennicy monarchii tradycyjnej) decydują się czekać na zgon hr. de Chambord, aby przedstawić kandydata bardziej giętkiego. To dlatego decydują się też wydłużyć mandat prezydencki do siedmiu lat, traktując republikę nie inaczej, jak rodzaj rządu przejściowego.

20 avril 1868

Naissance de Charles-Marie-Photius Maurras à Martigues (petit village aux environs de Marseille), en Provence.

19 juillet 1870–29 janvier 1871

La guerre franco-allemande. En conséquence de la défaite, la France est obligée à rendre à l'Allemagne les territoires annexés par Louis XIV en 1681 : toute Alsace et une partie de Lorraine ainsi que payer une indemnité de guerre de 5 milliards de francs or.

4 septembre 1870

La chute du Second Empire (bonapartiste). Les députés républicains réunis à l'Hôtel de Ville de Paris constituent un gouvernement provisoire. Un dirigeant des radicaux, Léon Gambetta, proclame la République.

18 mars–28 mai 1871

La Commune de Paris. L'Assemblée nationale déplace son siège à Versailles.

1871–1873

Les élections du 8 janvier 1871 donnent une chambre à deux tiers royaliste (180 légitimistes et 220 orléanistes). Le 8 juin 1871 la loi d'exil est abrogée : les princes peuvent rentrer en France. Mais, le comte de Chambord (Henri « V ») renonce au trône par fidélité au drapeau blanc. Cette intransigeance, qui rend impossible la restauration monarchique, désespère les orléanistes et une partie des légitimistes.

Adolphe Thiers, chef d'État et chef d'exécutif provisoire qui depuis 1850 croyait déjà que la « République est le gouvernement qui nous divise le moins », demande aux députés monarchistes : « Puisque vous-êtes la majorité, que n'établissez-vous la monarchie ? ».

Mais les orléanistes (partisans de la Monarchie parlementaire) et certains légitimistes (partisans de la Monarchie traditionnelle) dépités décident alors d'attendre la mort du comte de Chambord pour présenter un candidat plus souple. C'est pour ce faire qu'ils décident de porter la durée du mandat présidentiel à sept ans, la république n'étant considérée qu'un mode de gouvernement provisoire.

23 maja 1873–16 maja 1874

Nowy szef państwa, marszałek Patrice de Mac-Mahon, tworzy rząd „porządku moralnego” pod prezesurą monarchisty (orleanisty) Alberta księcia de Broglie. Zadaniem tego gabinetu było przygotowanie społeczeństwa na trzecią restaurację. Zostało to wyrażone w przemówieniu marszałka Mac-Mahona z 28 kwietnia: „Z Bożą pomocą, [...] przy wsparciu wszystkich szlacheckich ludzi, kontynuujemy dzieło [...] przywrócenia porządku moralnego w naszym kraju”.

23 lipca 1873

Zgromadzenie Narodowe uchwala wybudowanie Bazyliki Sacré-Cœur de Montmartre dla „zadośćuczynienia za zbrodnie komunardów”, jak również dla uczczenia pamięci licznych obywateli francuskich, którzy stracili życie podczas wojny francusko-pruskiej.

30 stycznia 1875

Trzecia Republika jest ustanowiona definitywnie przez przyjęcie, większością jednego głosu, w pierwszym czytaniu 353 do 352, poprawki Wallona, która postanawiała: „Prezydent Republiki jest wybierany większością bezwzględną głosujących w Senacie i Izbie Deputowanych, złączonych w Zgromadzenie Narodowe. Jest wybierany na siedem lat; może być wybrany ponownie”.

Wrzesień 1877

Konwent Wielkiego Wschodu Francji wykreśla ze swojej konstytucji frazę: „Wolnomularstwo ma za zasadę istnienie Boga i nieśmiertelność duszy” i modyfikuje artykuł pierwszy w następujący sposób: „Wolnomularstwo, instytucja w swojej istocie filantropijna, filozoficzna i postępową, ma na celu poszukiwanie prawdy, studiowanie moralności uniwersalnej, nauk, sztuk i uprawianie dobroczynności. Ma ono za zasadę absolutną wolność sumienia i solidarność ogólnoludzką. Nie wyklucza nikogo ze względu na jego przekonania. Za swoją dewizę ma: Wolność, Równość, Braterstwo”.

Wielki Wschód zaangażował się w politykę, z naciskiem na pewien rodzaj religii laickości. Cały lub prawie cały personel polityczny III Republiki został uformowany w lożach.

27 mai 1873–16 mai 1874

Le maréchal Patrice de Mac-Mahon, nouveau chef d'État, convoque un gouvernement de l'« ordre moral » sous la présidence d'Albert, duc de Broglie, un monarchiste (orléaniste). L'objectif de ce gouvernement est de préparer la société à une troisième restauration. L'expression est employée dans le discours du maréchal Mac-Mahon au 28 avril : « Avec l'aide de Dieu, [...] avec l'appui de tous les honnêtes gens, nous continuerons l'œuvre de [...] rétablissement de l'ordre moral de notre pays ».

23 juillet 1873

L'Assemblée nationale vote la construction de la Basilique Sacré-Cœur de Montmartre pour « expier les crimes des communards », ainsi que pour rendre hommage à la mémoire des nombreux citoyens français qui ont perdu leur vie pendant la guerre franco-prussienne.

30 janvier 1875

La Troisième République est définitivement instaurée par l'adoption, à une seule voix de majorité (353 contre 352 en première lecture), de l'amendement Wallon qui dispose : « Le président de la République est élu à la majorité absolue des suffrages par le Sénat et la Chambre des Députés réunie en Assemblée Nationale. Il est nommé pour sept ans; il est rééligible ».

Septembre 1877

Le Grand Orient de France fait supprimer de sa constitution la phrase « la Franc-Maçonnerie [...], a pour principe l'existence de Dieu et l'immortalité de l'âme », et modifie son article premier de la manière suivante : « La Franc-Maçonnerie, institution essentiellement philanthropique, philosophique et progressive, a pour objet la recherche de la vérité, l'étude de la morale universelle, des sciences et des arts et l'exercice de la bienfaisance. Elle a pour principes la liberté absolue de conscience et la solidarité humaine. Elle n'exclut personne pour ses croyances. Elle a pour devise : Liberté, Égalité, Fraternité ».

Le GODF s'engage dans la politique en promouvant une sorte de religion de la laïcité. Tout le monde ou presque parmi le personnel politique de la Troisième République a été formé dans les loges.

30 stycznia 1879

Prezydent Republiki, marszałek Mac-Mahon, który nie ma już poparcia parlamentu, wybiera podanie się do dymisji. Jego następcą Jules Grévy oraz różni premierzy ustanawiają republikę laicką, demokratyczną i parlamentarną. Wszelka nadzieja na restaurację monarchii rozwiewa się.

14 lutego 1879

Zgromadzenie Narodowe uznaje *Marsylianę* hymnem narodowym.

6 lipca 1880

14 lipca jest ogłoszony przez Senat francuskim świętem narodowym, lecz jako wspomnienie 14 lipca 1790 (święto Federacji), a nie 14 lipca 1789 (zdobycie Bastylli, czyli dzień, kiedy Francuzi zmasakrowali Francuzów).

16 czerwca 1881-28 marca 1882

Seria ustaw („prawa Julesa Ferry’ego”) dotyczących szkolnictwa podstawowego, czyni nauczanie w szkole podstawowej bezpłatnym, co pozwoliło następnie uczynić je obowiązkowym. W 1882 roku nauczanie staje się również laickie.

Styczeń 1882

Krach Union Générale, banku katolickiego, założonego przez legitymistę, Eugène’a Bontoux, sprowokowany przez Bank Rotszylków. Finansowe „zabójstwo” Union Générale przez bank żydowski ożywi na długie lata antysemityzm francuskiej opinii publicznej.

18 maja 1882

Poeta i ochotnik w wojnie 1870 roku, jakobin społeczny i uczeń Gambetty, Paul Déroulède, zakłada Ligę Patriotów, ruch rewanżystowski (antyniemiecki) i inicjujący nacjonalizm francuski, który ewoluował od lewicy ku prawicy, od republiki parlamentarnej ku republice plebiscytarnej i prezydenckiej.

30 janvier 1879

Le maréchal Mac-Mahon, président de la République lorsqu'il ne dispose plus de soutien parlementaire, préfère démissionner. Son successeur Jules Grévy et les premiers ministres consécutifs instaurent une république laïque, démocratique et parlementaire. Tout espoir d'une restauration monarchique est perdu.

14 février 1879

L'Assemblée nationale reconnaît *La Marseillaise* comme l'hymne national.

6 juillet 1880

Le 14 juillet est promulguée par le Sénat comme la fête nationale française. Pourtant il s'agit de la commémoration du 14 juillet 1790 (fête de la Fédération) et non du 14 juillet 1789 (prise de la Bastille, ou la journée où des Français massacrèrent d'autres Français).

16 juin 1881–28 mars 1882

Une série des lois dites Jules Ferry sur l'école primaire, rendant l'enseignement primaire public gratuit, ce qui permit ensuite de le rendre obligatoire. En 1882 l'enseignement devient également laïque.

Janvier 1882

Le krach de l'Union Générale, une banque catholique fondée par un légitimiste Eugène Bontoux, provoqué par la Banque Rotschild. L'« assassinat » financier de l'Union Générale par la banque juive nourrira pendant de longues années l'antisémitisme de l'opinion public en France.

18 mai 1882

Paul Déroulède, jacobin social et disciple de Gambetta, poète et volontaire de la guerre de 1870, fonde la Ligue des patriotes, mouvement revanchiste (contre-allemand) et pionnier d'un nationalisme français évoluant de gauche à droite, de la république parlementaire à la république plébiscitaire et présidentielle.

24 sierpnia 1883

Hrabia de Chambord, ostatni Burbon ze starszej linii, nie żyje.

Legitymiści dzielą się na dwa obozy. Jedna część rozpoznaje jako prawowitego dziedzica tronu Francji, najstarszego z młodszej linii Orleańskiej, Filipa Orleańskiego, „hrabiego Paryża” (Filipa „VII” dla swoich zwolenników). Nazywają się oni „fuzjonistami”. Inna część, opierająca się na prawach fundamentalnych Królestwa, które nie uznają zasady narodowościowej, wywodzącej się z Rewolucji Francuskiej, przenosi swoje nadzieje na byłego infanta hiszpańskiego, Jana Burbońskiego, hr. de Montizón, od 1861 roku najstarszego z potomków Filipa V Hiszpańskiego (urodzonego jako Filip Francuski, książę Andegaweński) i od 1883 najstarszego ze wszystkich Burbonów. Przez ich oponentów są oni nazywani „Białymi z Hiszpanii”.

Czerwiec 1885

Maurras uzyskuje dyplom w Instytucie Katolickim w Aix-en-Provence, na podstawie tezy o św. Tomasz z Akwinu. W listopadzie wyjeżdża do Paryża.

26 czerwca 1886

Uchwalenie Prawa o wygnaniu. Oznacza ono zakaz wstępu i pobytu na ziemi francuskiej głowom rodzin królewskich i cesarskiej, panujących kiedyś we Francji, jak również ich starszym synom. Zakazuje też ono wszystkim mężczyznom z tych rodów służby w armii francuskiej.

1886

Dziennikarz prawicy bonapartystowskiej i autorytarnej, Paul de Cassagnac, zakłada dziennik *l’Autorité*, gdzie wynajduje i popularyzuje przezwisko „dziwka”, na określenie symbolu Republiki — Marianny. Później przyswoi je sobie *l’Action Française*.

24 août 1883

Le comte de Chambord, le dernier des Bourbons de la branche aînée, est mort.

Les légitimistes se divisent en deux camps. Une partie reconnaît comme héritier légitime du trône de France, Philippe d'Orléans, l'aîné de la branche cadette d'Orléans, dit comte de Paris (ou Philippe « VII » pour ses partisans). Ils se nomment « fusionnistes ». L'autre partie, s'appuyant sur les lois fondamentales du Royaume qui ne reconnaissent pas du principe des nationalités issu de la Révolution Française, transfère alors ses espoirs sur Jean de Bourbon, ex-infant d'Espagne, comte de Montizón, depuis 1861 aîné des descendants de Philippe V d'Espagne (né Philippe de France, duc d'Anjou) et depuis 1883 le nouveau aîné de tous les Bourbons. Leurs adversaires les appellent les « Blancs d'Espagne ».

Juillet 1885

Maurras obtient son baccalauréat à l'Institut Catholique d'Aix-en-Provence, présentant une dissertation sur saint Thomas d'Aquin. En novembre il s'en va à Paris.

26 juin 1886

La promulgation de la Loi d'exil. Celle-ci interdit le séjour sur le sol français aux chefs des familles royales et impériales ayant régné sur la France, ainsi qu'à leurs fils aînés. Elle interdit également à tous les hommes de ces familles-là l'accès à l'armée française.

1886

Paul de Cassagnac, un journaliste de la droite bonapartiste et autoritaire, fonde le journal *l'Autorité*. Là, il invente et propage le surnom de « la guesse », pour désigner la *Marianne*, symbole de la République ; ce qui sera repris plus tard par *L'Action Française*.

1886–1891

Pierwszy kryzys polityczny III Republiki wskutek rozwoju „bulanżyzmu” — „rewizjonistycznego” ruchu politycznego, skupionego wokół generała Georgesa Boulanger’a, ministra wojny od 7 stycznia 1886 do 17 maja 1887 roku. Bulanżyzm zdobył popularność dając upust dwóm namiętnościom ludowym: nadziei rewanżu na Niemczech i nadziei polityki społecznej. Na planie instytucjonalnym bulanżyzm przynosił wielką sprzeczność: republikanie „rewizjoniści” (w większości radykałowie) i bulanżyści socjaliści (blankiści) mieli nadzieję na „rewizję” instytucji ustanowionych w sposób prowizoryczny w 1875 roku, aby ustanowić republikę na zawsze i niekwestionowaną, lecz bulanżyści monarchiści (jak Albert de Mun czy André Buffet) i bonapartyści mieli nadzieję wykorzystać rewizję konstytucji do obalenia Republiki.

1887–1890

Pogłębia się kryzys religijny młodego Maurrasa. Ostatecznie traci wiarę w Boże Narodzenie 1890 roku.

4 lutego 1889

Wybucho „skandalu panamskiego” — afery korupcyjnej, która doprowadziła do ruiny 85 000 subskrybentów [budowy kanału] i okryła niesławą licznych polityków i przemysłowców. Wyszło na jaw, że bar. Jacques de Reinach, bankier pochodzenia żydowsko-niemieckiego, zorganizował system korumpowania parlamentarzystów, aby uzyskać odmrożenie funduszy publicznych.

1889

Édouard Drumont, dziennikarz i pisarz katolicki, autor wielkiego pamfletu *Francja żydowska* (1886), zakłada Ligę Antysemityczną Francji (zwaną również Francuską Ligą Antysemityczną).

20 kwietnia 1892 roku Drumont zakłada dziennik *La Libre Parole*, z podtytułem: „Francja dla Francuzów”.

W 1899 roku, po sprzeczce między Drumontem a Julesem Guérinem, Liga przekształca się — z inicjatywy tego ostatniego — w Wielki Zachód Francji (wciąż antysemityczny, lecz jeszcze wyraźniej antymasoński, jako że ta nowa nazwa została wybrana w reakcji na Wielki Wschód Francji).

1886-1891

La première crise politique de la Troisième République suite de développement du « boulangisme », mouvement politique « révisionniste », fondé autour du général Georges Boulanger, ministre de la Guerre en fonction du 7 janvier 1886 au 17 mai 1887. Le boulangisme connaît le succès en s'appuyant sur deux passions populaires : l'espoir de la revanche sur l'Allemagne et l'espoir d'une politique sociale. Sur le plan institutionnel, le boulangisme repose donc sur une grande ambiguïté : autant les républicains « révisionnistes » (pour la plupart, des radicaux) et les boulangistes socialistes (blanquistes) espèrent aboutir à une « révision » des institutions installées de façon provisoire en 1875 pour mettre en place une république définitive et incontestée, que les monarchistes (comme Albert de Mun ou André Buffet) et les bonapartistes pour leur part espèrent de profiter de la révision de la constitution pour renverser la République.

1887-1890

La crise religieuse du jeune Maurras s'approfondit. Il perdra sa foi définitivement pendant le Noël de 1890.

4 février 1889

Le « scandale de Panamá » éclate. C'est une affaire de corruption qui provoque la ruine de 85 000 actionnaires et éclabousse plusieurs industriels et hommes politiques. Il est rendu public que le baron Jacques de Reinach, banquier d'origine juive-allemande, organisa tout un système de corruption des parlementaires afin d'obtenir le déblocage des fonds publics.

1889

Édouard Drumont, journaliste et écrivain catholique, l'auteur d'un grand pamphlet *La France juive* (1886), fonde la Ligue antisémite de France (dite aussi la Ligue antisémite française).

Le 20 avril 1892 Drumont fonde le journal *La Libre Parole* portant le sous-titre : « La France aux Français ».

En 1899, après une brouille entre Drumont et Jules Guérin, la Ligue devient — sous l'initiative de ce dernier — le Grand Occident de France (toujours antisémite, mais plus explicitement antimaçonnique, puisque ce nouveau nom est choisi en réaction contre le Grand Orient de France).

W *Słowniku politycznym i krytycznym* Maurras napisze: „Formuła nacjonalistyczna została zrodzona nieomal całkowicie przez niego [Drumonta]; Daudet, Barrès, my wszyscy, zaczęliśmy nasze dzieło w jej świetle”.

20 lutego 1892

W swojej encyklice *Au milieu des sollicitudes* papież Leon XIII wezwał katolików francuskich do „przyłączenia się” do Republiki.

Część katolików — jak szefowie prawicy konstytucyjnej w parlamencie, Albert hr. de Mun i Jacques Piou, jak również legitymista Maurice d'Andigné — przyłączyła się, lecz „nieprzejednani” nie. René markiz de La Tour du Pin mówił o „majestatycznym bredzeniu”. Również delegat „króla prawowitego”, Karola „XI”, Henry hr. de Valori mawiał o „świętych i szlachetnych utopiach papieża”, lecz „król” Karol zdezawuował i oddalił swojego reprezentanta.

4 lipca 1892

Mentor i przyjaciel Maurrasa, pisarz Maurice Barrès publikuje w dzienniku konserwatywnym *Le Figaro* artykuł *Spór nacjonalistów i kosmopolitów*. Nacjonalista jest dla niego tym, który uważa naród za niezbywalne dziedzictwo, którym nikt nie ma prawa dysponować i które musi być przekazane w stanie nienaruszonym jego potomkom.

Grudzień 1894

Skazanie kpt. Alfreda Dreyfusa (pochodzenia żydowskiego) na dożywotnie zesłanie i degradację z oskarżenia o zdradę i szpiegostwo na rzecz Niemiec.

Luty 1896

W wyborach parlamentarnych Barrès przedstawia się jako „socjalista, nacjonalista i dyktatorialista”.

Maurras, dans son *Dictionnaire politique et critique*, écrira : « la formule nationaliste est ainsi née presque toute entière de lui [Drumont] ; et Daudet, Barrès, nous tous, avons commencé notre ouvrage dans sa lumière ».

20 février 1892

Dans son encyclique *Au milieu des sollicitudes*, le Pape Léon XIII fait appel aux catholiques françaises qu'ils se « rallient » à la République.

Une partie des catholiques — comme les chefs de la droite constitutionnelle au Parlement, le comte Albert de Mun et Jacques Piou, de même qu'un légitimiste Maurice d'Andigné — se rallient, ce qui n'est pas le cas des « intransigeants ». Le marquis René de La Tour du Pin parle alors d'une « auguste bafouillage ». Egalement le comte Henry de Valori, délégué de Charles « XI », « roi légitime », parle des « saintes et nobles utopies du Pape ». Toutefois, le « roi » Charles désavoue le discours de son représentant.

4 juillet 1892

Maurice Barrès, écrivain, ami et mentor de Maurras, publie dans *Le Figaro* (journal conservateur) l'article *La querelle des nationalistes et des cosmopolites*. Pour lui, le nationaliste est celui qui considère la nation comme un héritage inaliénable, dont personne n'a le droit de disposer et qui doit être transmis intact à ses descendants.

Décembre 1894

La condamnation du capitaine Alfred Dreyfus (d'origine juive) à la déportation perpétuelle et sa dégradation par suite d'une accusation de trahison et d'espionnage au profit de l'Allemagne.

Février 1896

Pendant les élections législatives Barrès se présente comme « socialiste, nationaliste et dictatorial ».

Marzec 1896

Płk Georges Picquart ze Służby Informacji Wojskowej oświadcza, że odkrył dowody niewinności Dreyfusa. Zaczyna się „sprawa Dreyfusa”, która podzieli francuską opinię publiczną na „dreyfusardów” (lewica republikańska, masoni, wolnomyśliciele, pacyfiści, Żydzi, protestanci), którzy domagają się rewizji procesu i „anty-dreyfusardów” (nacjoniści, antysemita, katolicy, rojaliści), którzy chcą bronić honoru armii. Barrès oświadcza: „Że Dreyfus zdradził, wnoszę z jego rasy”.

Kwiecień 1896

Podczas medytacji na ateńskim Akropolu (w trakcie pierwszych Igrzysk Olimpijskich) Maurras podejmuje decyzję o swoim „rojalizmie intelektualnym”. Według niego, „monarchia dziedziczna jest konstytucją naturalną Francji” i „ze swojej istoty rojalizm odpowiada wszystkim, różnorodnym postulatom nacjonalizmu: dlatego też jego właściwą nazwą jest nacjonalizm integralny”.

8 kwietnia 1898

Dwaj nacjoniści republikańscy i antydreyfusardzi: profesor filozofii Henri Vaugois oraz dziennikarz i pisarz Maurice Pujo zakładają Komitet Akcji Francuskiej.

Kwiecień 1898

Podczas kampanii wyborczej w Nancy Barrès przedstawia swoją kandydaturę w imieniu „Republikańskiego Komitetu Socjalistyczno-Nacjonalistycznego”.

31 grudnia 1898

W reakcji na założenie lewicowej i prodreyfusowskiej Ligi Praw Człowieka, Barrès i krytyk literacki Jules Lemaître zakładają Ligę Ojczyzny Francuskiej — ruch nacjonalistyczny, autorytarny i konserwatywny. Zrzeszała ona antydreyfusowskich intelektualistów (między innymi dwudziestu pięciu członków Akademii Francuskiej) i artystów, jak Degas i Renoir.

Liga zostanie oficjalnie rozwiązana w 1904 roku.

Mars 1896

Le lieutenant-colonel Georges Picquart, du Service du Renseignement militaire, communique qu'il a découvert les témoignages de l'innocence de Dreyfus. Commence l'« affaire Dreyfus » qui partagera l'opinion publique en France entre les « dreyfusards » (gauche républicaine, franc-maçons, libres-penseurs, pacifistes, Juifs, protestants) qui réclament la révision du procès, et les « anti-dreyfusards » (nationalistes, antisémites, catholiques, royalistes) qui choisissent de défendre l'honneur de l'armée. Barrès affirme: « Que Dreyfus ait trahi, je le conclus de sa race ».

Avril 1896

Pendant les méditations sur l'Acropole d'Athènes (au cours des premiers Jeux olympiques) Maurras prend sa décision de son « royalisme intellectuel ». Selon lui, « la monarchie héréditaire est en France la constitution naturelle », et « essentiellement, le royalisme correspond à tous les divers postulats du nationalisme : c'est pour cela qu'il s'est nommé lui-même le nationalisme intégral ».

8 avril 1898

Henri Vaugois, professeur de philosophie, et Maurice Pujol, journaliste et écrivain, deux nationalistes républicains et anti-dreyfusards fondent le Comité de l'Action française.

Avril 1898

Pendant la campagne électorale à Nancy Barrès présente sa candidature au nom d'un « Comité républicain socialiste-nationaliste ».

31 décembre 1898

En réaction à la création d'une Ligue des droits de l'homme gauchiste et dreyfusarde, Barrès et un critique littéraire Jules Lemaitre fondent la Ligue de la Patrie française, un mouvement nationaliste, autoritaire et conservateur. Cette dernière rassemble des antidreyfusards intellectuels (y compris 25 membres de l'Académie française) ainsi que des artistes comme Degas et Renoir.

La Ligue sera officiellement dissoute en 1904.

Styczeń 1899

Korzystając z pogrzebu prezydenta Felixa Faure, szef Ligi Patriotów i zwolennik dyktatury plebiscytarnej Déroulède podejmuje próbę zamachu stanu.

Maurras pisze broszurę: *Dyktator i Król*.

Czerwiec-wrzesień 1899

Rewizja procesu Dreyfusa. Kasacja wyroku z 1894 roku (3 czerwca). 9 września Dreyfus, uznany winnym zdrady, lecz z „okolicznościami łagodzącymi”, został skazany na dziesięć lat więzienia i ponowną degradację. 19 września prezydent Republiki, Émile Loubet, ułaskawia go.

20 czerwca 1899

Publiczne zebranie Komitetu AF oznaczające oficjalną datę narodzin nowego ruchu. Założenie dwumiesięcznika *Revue d'Action française*, kierowanego przez Vaugeois.

15 listopada 1899

Założyciele publikują deklarację zawierającą to, co Maurras nazwie „ideami naczelnymi”, czyli antyindywidualizm i nacjonalizm. Tylko dwaj spośród sygnatariuszy (Maurras i Frédéric Amouretti) są wówczas rojalistami.

1900

Maurras zaczyna publikować *Ankieta o monarchii* w dzienniku rojalistycznym *La Gazette de France*. Intelktualistom swojej epoki stawia pytanie o celowość restauracji monarchii, opatrując ich odpowiedzi swoim komentarzem.

1901-1904

Stopniowo Maurras „nawraca” wszystkich członków AF na monarchię „dziedziczną, tradycyjną, antyparlamentarną i zdecentralizowaną”. Składają oni hołd księciu Filipowi Orleańskiemu, „hrabiemu Paryża” (Filipowi „VIII” dla orleanistów).

7 czerwca 1902-1 stycznia 1905

Rząd Émile'a Combesa, fanatycznego antyklerykała.

Janvier 1899

Profitant des obsèques du président Félix Faure, le chef de la Ligue des patriotes et partisan de la dictature plebiscitaire, Déroutède, tente d'organiser un coup d'État.

Maurras écrit une brochure : *Dictateur et Roi*.

Juin-septembre 1899

Révision du procès de Dreyfus. Cassation du jugement de 1894 (au 3 juin). Le 9 septembre, Dreyfus est reconnu coupable de trahison mais « avec circonstances atténuantes », il est condamné à dix ans de réclusion et de nouveau dégradé. Le 19 septembre, le président de la République, Émile Loubet, le gracie.

20 juin 1899

La réunion publique du Comité de l'A.F. marque la naissance officielle du nouveau mouvement. Fondation de la *Revue d'Action française* (bi-mensuelle), dirigé par Vaugeois.

15 novembre 1899

Les fondateurs publient une déclaration portant ce que Maurras appellera les « idées-mères », c'est-à-dire anti-individualisme et nationalisme. Deux parmi les signataires seulement (Maurras et Frédéric Amouretti) sont alors royalistes.

1900

Maurras fait paraître son *Enquête sur la Monarchie* dans *La Gazette de France* (journal royaliste). Il a interrogé les intellectuels de son temps sur l'opportunité de restaurer la monarchie, puis il a accompagné leurs réponses de son commentaire.

1901-1904

Petit à petit Maurras fait convertir tous les membres de l'A.F. à l'idée d'une monarchie « héréditaire, traditionnelle, antiparlementaire et décentralisée ». Ensemble, ils rendent hommage à Philippe, duc d'Orléans et « comte de Paris » (Philippe « VIII » pour les orléanistes).

7 juin 1902-1er janvier 1905

Gouvernement d'Émile Combes, anticlérical fanatique.

Maj-lipiec 1904

Zerwanie stosunków dyplomatycznych pomiędzy Francją a Stolicą Świętą. Ustawa zakazująca nauczania wszystkim zakonom, również zarejestrowanym.

Październik-listopad 1904

Wybuch „afery fiszek” w ministerstwie wojny, dotyczącej katalogowania i segregacji politycznej oraz religijnej. Oficerowie byli klasyfikowani w projekcie list awansowych według dwu list, poetycko nazwanych przez ministra, generała Louisa André, *Korynt* (oficerowie do promowania) i *Kartagina* (do odrzucenia przy awansach). Całkowita liczba fiszek wynosiła około 19 000. Fiszki zawierały określenia typu: „klerykał”, „klerokaraluch”, „klerokanalia”, „klecha czystej krwi”, „jezuityzujący”; donosiły również o życiu prywatnym i rodzinnym oficerów: „chodzi na procesje po cywilnemu”, „uczestniczył w mszy z okazji Pierwszej Komunii swojej córki”, „otrzymał błogosławieństwo papieskie dla swojego małżeństwa”. Wszystkie fiszki były gromadzone przez Narcisse’a Amédée Vadearda, sekretarza Wielkiego Wschodu Francji.

8 grudnia 1904

Tajemnicze „samobójstwo” Gabriela Syvetona, deputowanego nacjonalistycznego, który wpadł na trop „afery fiszek” i oskarżył generała André podczas sesji parlamentu 4 listopada 1904 roku.

15 stycznia 1905

Założenie Ligi Akcji Francuskiej. Jej pierwszym przewodniczącym zostaje Vaugeois.

Każdy ligowiec składał następującą przysięgę: „Francuz z urodzenia i sentymentu, z przekonania i wolnej woli, wypełnię wszystkie obowiązki świadomego patrioty. Zaangażuję się do walki z każdym ustrojem republikańskim. Republika we Francji jest królestwem cudzoziemców. Duch republikański dezorganizuje obronę narodową i faworyzuje wpływy religijne wrogie tradycyjnemu katolicyzmowi. Trzeba zwrócić Francji ustrój, który byłby francuski. Naszą jedyną przyszłością jest zatem monarchia, którą uosabia Jego Wysokość książę Orleański, dziedzic czterdziestu królów, którzy przez tysiąc lat byli Francją. Jedynie monarchia zapewnia ocalenie publiczne i, przywracając porządek, zapobiega złu zdemaskowanemu przez antysemityzm i nacjonalizm. Monarchia, niezbędne narzędzie inte-

Mai-juillet 1904

Rupture des relations diplomatiques de la France avec le Saint-Siège. Introduction d'une loi interdisant d'enseigner aux congrégations, y compris reconnues.

Octobre-novembre 1904

L'« affaire des fiches » en ministère de la guerre concernant l'enregistrement des données qui servent à la ségrégation politique et religieuse. Pour constituer les tableaux d'avancement les officiers sont classés sur deux listes que le ministre, général Louis André poétiquement nomme *Corinthe* et *Carthage* (les premiers sont à promouvoir, les seconds à écarter des promotions). Le nombre total des fiches est d'environ 19 000. Les fiches contenaient les annotations du type : « clérical », « cléricafard », « cléricanaille », « calotin pur-sang », « jésuitard » ; elles rapportaient des données sur la vie privée ou familiale des officiers comme : « suit les processions en civil », « a assisté à la messe de première communion de sa fille », « a reçu la bénédiction du pape à son mariage ». Toutes les fiches furent rassemblées par Narcisse-Amédée Vadecard, secrétaire du Grand Orient de France.

8 décembre 1904

Le « suicide » mystérieux de Gabriel Syveton, député nationaliste qui a déposé l'« affaire des fiches » et qui a accusé le général André en pleine séance de la Chambre, le 4 novembre 1904.

15 janvier 1905

Fondation de la Ligue d'Action française avec Vaugeois comme son premier président.

Chaque ligueur prêtait serment le suivant : « Français de naissance et de cœur, de raison et de volonté, je remplirai tous les devoirs d'un patriote conscient. Je m'engage à combattre tout régime républicain. La République en France est le règne de l'étranger. L'esprit républicain désorganise la défense nationale et favorise des influences religieuses directement hostiles au catholicisme traditionnel. Il faut rendre à la France un régime qui soit français. Notre unique avenir est donc la Monarchie telle que la personnifie Mgr le duc d'Orléans, héritier des quarante rois qui, en mille ans, firent la France. Seule, la Monarchie assure le salut public et, répondant de l'ordre, prévient les maux publics que l'antisémitisme et le nationalisme

resu ogólnego, przywraca autorytet, wolności, pomyślność i honor. Łączę się z dziełem odrodzenia monarchicznego. Zobowiązuję się służyć temu [celowi] wszystkimi środkami”.

Autorem tego tekstu był niewątpliwie Maurras.

9 grudnia 1905

Uchwalenie ustawy o rozdziale Kościołów od Państwa.

11 lutego–10 sierpnia 1906

W encyklikach *Vehementer nos* i *Gravissimo officii munere* papież Pius X potępił zdecydowanie ustawę o rozdziale jako negującą porządek nadnaturalny, a w szczególności zmuszającą Kościół do uprawomocnienia swoich struktur wobec państwa w formie „stowarzyszeń kultowych”.

1906–1907

Bojownicy AF biorą udział w obronie katolickich kościołów przed brutalnymi „inwentaryzacjami”. Są zabici i ranni.

12 lipca 1906

Sąd Kasacyjny anuluje nieodwołalnie wyrok wydany w Renes w 1899 roku i ogłasza „zakończenie rehabilitacji kpt. Dreyfusa”. Na zajutrz Dreyfus zostaje przywrócony do armii.

1906

Utworzenie „rojalistycznej Sorbony” — Instytutu Akcji Francuskiej i Nowej Księgarni Narodowej.

21 marca 1908

Utworzenie dziennika *L’Action Française* — „organu nacjonalizmu integralnego” i „neoroyalizmu” („neo-” — gdyż maurrasiści chcieli być rojalistami rozumu a nie tradycji). Jego dewizą są słowa księcia Orleańskiego: „Wszystko, co jest narodowe, jest nasze”. Na łamach dziennika dominował „triumwirat inteligencji”: Maurras, Léon Daudet i Jacques Bainville.

dénoncent. Organe nécessaire de tout intérêt général, la monarchie relève de l'autorité, les libertés, la prospérité et l'honneur. Je m'associe à l'œuvre de restauration monarchique. Je m'engage à la servir par tous les moyens ».

Maurras a été sans doute l'auteur de ce texte.

9 décembre 1905

Promulgation de la Loi de séparation des Églises et de l'État.

11 février-10 août 1906

Dans les encycliques *Vehementer nos* et *Gravissimo officii munere*, le Pape Pie X condamne énergiquement la Loi de séparation car celle-ci nie l'ordre surnaturel et ensuite qu'elle oblige l'Église à se soumettre au système des « associations culturelles » dicté par l'État.

1906-1907

Les militantes de l'A.F. prennent part dans la défense des églises catholiques contre les « inventaires » brutales. Il y a des tués et des blessés.

12 juillet 1906

La Cour de cassation annule sans renvoi le jugement rendu à Rennes en 1899 et prononce « l'arrêt de réhabilitation du capitaine Dreyfus ». Le lendemain Dreyfus est réintégré dans l'armée.

1906

Création de l'Institut de l'Action française — la « Sorbonne royaliste », et de la Nouvelle librairie nationale.

21 mars 1908

Création du quotidien *L'Action Française* — l'« organ du nationalisme intégral » et du « néo-royalisme » (« néo- » car les maurrassiens se considèrent royalistes de raison et non pas de tradition). Sa devise revient au dicton du duc d'Orléans : « Tout ce qui est national est Nôtre ». Dans les colonnes de la journal domine le « triumvirat de l'intelligence » : Maurras, Léon Daudet et Jacques Bainville.

1908–1914

Bojowość AF rozwija się wraz z utworzeniem Federacji Studentów AF oraz Kamelotów Króla — młodych ludzi obarczonych sprzedażą, głośną propagandą i rozdawaniem dziennika na ulicach. Dwoma postaciami symbolizującymi to zaangażowanie byli: słynny rzeźbiarz Maxime Real del Sarte i Georges Bernanos, przyszły wielki powieściopisarz odrodzenia katolickiego.

25 sierpnia 1910

W liście apostołskim do biskupów francuskich *Notre charge apostolique* papież Pius X potępia „fałszywą doktrynę Sillonu [„Bruzda”]” — ruchu katolików lewicowych, postępowych, republikańskich i demokratycznych, kierowanego przez Marca Sangniera, wielkiego adwersarza Maurrasa.

1911, 1913

Dwaj pisarze, Henri Massis i Alfred de Tarde, pod pseudonimem Agathon publikują dwie ankiety: *Duch nowej Sorbony* i *Młodzi dzisiaj*: ankiety te, powstałe pod patronatem Maurrasa i AF, unaoczniają przywiązanie młodego pokolenia do tradycji i religii oraz jego brak poparcia dla laicyzacji państwa.

Grudzień 1911

Założenie Kółka Proudhona przez Georges Valois (właśc. Alfred Georges Gressent), teoretyka „syndykalizmu integralnego”.

12 kwietnia 1912

Na łamach *l'Action Française* Maurras demaskuje „spisek przeciwko Francji”, będący dziełem „anty-Francji”, którą nazywa on „czterema skonfederowanymi Stanami: protestantów, masonów, Żydów i meteków [cudzoziemców]”.

25 stycznia 1913

Po manifestacji AF w Wersalu (1 grudnia 1912) Maurras został skazany na osiem miesięcy więzienia. Trzy miesiące później został amnestionowany.

1908-1914

Le militantisme de l'A.F. se développe avec la création de la Fédération des Étudiants d'A.F. et des Camelots du Roi, jeunes gens chargés de la vente du journal à la criée et des « coup de mains » dans les rues. Deux figures symbolisent cet engagement : Maxime Real del Sarte, fameux sculpteur, et Georges Bernanos, futur grand romancier du renouveau catholique.

25 août 1910

Dans la lettre *Notre charge apostolique* aux évêques français, le Pape Pie X condamne la « fausse doctrine du Sillon », mouvement des catholiques de gauche, progressistes, républicains et démocratiques, dirigé par Marc Sangnier, grand adversaire de Maurras.

1911, 1913

Deux écrivains, Henri Massis et Alfred de Tarde publient sous le pseudonyme d'Agathon deux enquêtes : *L'esprit de la nouvelle Sorbonne* et *Les jeunes gens d'aujourd'hui* ; ces enquêtes créée sous le patronage de Maurras et de l'A.F., démontrent l'attachement de la jeune génération à la tradition et à la religion ainsi que sa réserve envers la laïcisation de l'État.

Décembre 1911

Fondation du Cercle Proudhon par Georges Valois (pseudonyme d'Alfred-Georges Gressent), théoricien du « syndicalisme intégral ».

13 avril 1912

Dans les colonnes de *l'Action française* Maurras démasque le « Complot contre la France », qui serait l'œuvre de l'« anti-France » comme il dénommait les « quatre États confédérés : les Protestants, les Francs-Maçons, les Juifs, et les métèques ».

25 janvier 1913

Après la manifestation de l'A.F. à Versailles (1er décembre 1912) Maurras est condamné à huit mois de prison. Trois mois plus tard il est amnistié.

16 stycznia 1914

Cztery książki Maurrasa (i *Revue d'Action française*) zostają wpisane na Indeks, jako „prawdziwie złe i zasługujące na potępienie”. Papiież Pius X zawiesza publikację dekretu Kongregacji Indeksu, ponieważ Maurras jest „dobrym obrońcą Kościoła i wiary” (według innej wersji: „Stolicy Świętej”).

4 sierpnia 1914

Prezes rady ministrów René Viviani oświadcza przed Zgromadzeniem Narodowym: „W wojnie, która się rozpoczęła, Francja [...] będzie bohaterko broniona przez wszystkich swoich synów, którym w obliczu wroga nic nie przeszkodzi w unii świętej”.

Barrès nazwał ten dzień „dniem świętym”, bo wydawało mu się, że po raz pierwszy kłótnie polityczne ucichły w obliczu najwyższych interesów narodu.

Podczas bitwy pod Verdun, napisze 3 marca 1916 roku: „Kle-rykał, antyklerykał, radykał, konserwatysta, monarchista, republi-kanin, są to imiona żołnierzy Francji. Nazwiskiem tej rodziny jest Francuz. O tej godzinie, w wiosce Douaumont i wokół twierdzy ona walczy”.

1914–1918

W imię „kompromisu narodowego” Maurras decyduje się wesprzeć rządy republikańskie, które prowadzą wojnę. W trakcie tego okresu ruch traci na polach bitew większość swoich kadr (4 000 zabitych, w tym współzałożyciele AF: Léon de Montesquiou i Octave de Barral oraz „żydowski bohater” AF — sierżant Pierre David).

11 kwietnia 1916

Umiera Henri Vaugeois. Drugim przewodniczącym Ligi AF zo-staje gorący katolik, płk Bernard hr. de Vesins.

1917

W *Rodzinach duchowych Francji* Barrès składa płomienny hołd francuskim Żydom i stawia ich obok tradycjonalistów, prote-stantów i socjalistów jako cztery pierwiastki ducha narodowego (w opozycji do Maurrasa „Czterech skonfederowanych Stanów” an-ty-Francji). Unieśmiertelnia postać rabina Blocha, śmiertelnie ra-nionego w chwili, gdy podawał krucyfiks umierającemu żołnierzo-wi.

16 janvier 1914

Quatre livres de Maurras (et la *Revue d'Action française*) mis à l'« Index », comme « véritablement mauvais et [qui] méritaient la censure ». Le Pape Pie X sursoit la publication du décret de la Congrégation de l'Index, parce que Maurras est « bien défenseur de l'Église et de la foi » (ou du « Saint-Siège » selon une autre version).

4 août 1914

René Viviani, président du Conseil, déclare devant l'Assemblée nationale que : « Dans la guerre qui s'engage, la France [...] sera héroïquement défendue par tous ses fils, dont rien ne brisera devant l'ennemi l'union sacrée ».

Barrès a appelé ce jour le « jour sacré » lorsqu'il s'est rendu compte que les querelles politiques se taisaient pour la première fois devant les intérêts supérieurs de la nation.

Pendant la bataille de Verdun, il écrira le 3 mars 1916 : « Clérical, anticlérical, radical, conservateur, monarchiste, républicain, ce sont les prénoms des poilus de France. Français c'est le nom de famille. A cette heure dans le village de Douaumont et autour du fort, on se bat ».

1914–1918

Maurras choisit de soutenir les gouvernements républicains qui mènent la guerre, au nom du « compromis nationaliste ». Au cours de cette période-là le mouvement perd la plupart de ses cadres sur les champs de bataille (4 000 morts, dont Léon de Montesquiou et Octave de Barral, co-fondateurs de l'A.F., ainsi que l'« héros juif » de l'A.F., sergent Pierre David).

11 avril 1916

Mort d'Henri Vaugois. Colonel-Comte Bernard de Vesins, fervent catholique, devient deuxième président de la Ligue d'A.F.

1917

Dans *Les familles spirituelles de la France* Barrès rend un vibrant hommage aux juifs français et les place aux côtés des traditionalistes, des protestants et des socialistes comme un des quatre éléments du génie national (s'opposant ainsi à Maurras qui en a fait un des « quatre États confédérés » de l'anti-France). Il immortalise la figure du rabbin Bloch, frappé à mort au moment où il passait le crucifix à un soldat mourant.

Lato 1919

Bainville, w *Konsekwencjach politycznych pokoju*, ukazuje Traktat Wersalski jako błąd, który może doprowadzić do nowego konfliktu.

19 lipca 1919

Le Figaro publikuje *Manifest Partii Inteligencji*, który proponuje zorganizowanie obrony intelektualnej humanistycznego i chrześcijańskiego Zachodu przeciwko bolszewizmowi intelektualnemu. Dokument ten ułożył Massis. W następstwie tegoż Bainville i Massis zakładają *la Revue universelle*.

Listopad 1919

Przed wyborami parlamentarnymi Barrès i Alexandre Millebrand — były socjalista a obecnie republikański nacjonalista — formują Blok Narodowy, koalicję prawicy konserwatywnej i centrum. 16 listopada Blok Narodowy odnosi przytłaczające zwycięstwo, uzyskując 433 mandaty przeciwko 180 dla lewicy. Z powodu wielu kombatantów, ukonstytuowana Izba będzie nazwana „Izbą Błękitną” (kolor francuskich mundurów).

Jedyny raz w swojej historii AF decyduje się wziąć udział w wyborach. Tylko Daudet został wybrany deputowanym z Paryża.

Maj 1920

Wznowienie stosunków dyplomatycznych pomiędzy Francją a Stolicą Świętą.

24 czerwca 1920

Izba Deputowanych przyjmuje wniosek Barrèsa o ustanowienie święta narodowego Joanny d’Arc.

Wiosna 1921

Dadaści organizują, pod przewodnictwem André Bretona, fikcyjny proces Barrèsa, oskarżonego o „zbrodnię przeciwko bezpieczeństwu ducha”. Barrès zostaje „skazany” na dwadzieścia lat ciężkich robót.

Été 1919

Bainville, dans ses *Conséquences politiques de la paix*, dénonce le traité de Versailles comme l'erreur qui risque d'entraîner un nouveau conflit.

19 juillet 1919

Le Figaro publie le *Manifeste du Parti de l'Intelligence* qui propose l'organisation d'une défense intellectuelle de l'Occident humaniste et chrétien face au bolchévisme intellectuel. L'auteur en est Massis. Par la suite, Bainville et Massis fondent *la Revue universelle*.

Novembre 1919

Avant les élections législatives, Barrès et Alexandre Millerand, ancien socialiste et à présent un nationaliste républicain, forment le Bloc national, coalition de la droite conservatrice et du centre. Le 16 novembre le Bloc national remporte une large victoire avec 433 sièges contre 180 pour la gauche. Dû à la participation de plusieurs anciens combattants, la Chambre ainsi constituée sera appelée la « Chambre bleu horizon » (la couleur des uniformes français).

Une seule fois dans son histoire l'A.F. décide de participer aux élections. Seul Daudet est élu comme député de Paris.

Mai 1920

Reprise des relations diplomatiques de la France avec le Saint-Siège.

24 juin 1920

La Chambre des députés adopte le projet de Barrès qui prévoit d'instituer la fête nationale à l'honneur de Jeanne d'Arc.

Printemps 1921

Les dadaïstes organisent le procès fictif, présidé par André Breton, de Barrès, accusé de « crime contre la sûreté de l'esprit ». Barrès est « condamné » à vingt ans de travaux forcés.

4 grudnia 1923

Umiera Maurice Barrès. Po raz ostatni w historii Francji rząd dekretuje pogrzeb narodowy dla pisarza. 8 grudnia w Notre-Dame nabożeństwo odprawia kardynał Dubois; prezydent Republiki Millerand i prezes rady ministrów Raymond Poincaré również składają hołd osobie publicznej. Karawan był zaprzężony w sześć czarnych koni. Sześć batalionów piechoty otwierało kondukt, za nimi następował szwadron kawalerii.

1923–1925

Seria zabójstw członków AF (szef Kamelotów Marius Plateau, skarbnik AF Ernest Berger) i tajemnicze „samobójstwo” Philippe’a Daudeta, czternastoletniego syna Leona. Mordercy są znani, lecz pozostają bezkarni.

24 marca 1924

Kpt. Charles de Gaulle przesyła Maurrasowi swoją pierwszą książkę: *Niezgoda u wroga*, z następującą dedykacją: „Karolowi Maurrasowi, z należnym hołdem”.

Maj 1924

Zwycięstwo Kartelu Lewicy w wyborach parlamentarnych.

Nowy minister spraw zagranicznych, Aristide Brand rozpoczyna politykę pacyfistyczną i ugody z Niemcami (porozumienia z Locarno, 16 października 1925).

Dla rojalistów Brand jest wcieleniem republikańskiej „demokracji”; dla Daudeta jest „ulicznikiem” i „ładacznicą”. Bainville oskarża go o zapomnienie o niemieckim zagrożeniu.

Listopad–grudzień 1925

Zerwanie z AF Valois, który tworzy faszystowskie Faisceau („Wiązki”), a następnie przechodzi ewolucję ku lewicy antyfaszystowskiej. Podczas wojny zaangażuje się w Ruch Oporu i zakończy swoje życie w obozie koncentracyjnym w Bergen-Belsen w 1945.

28 marca 1926

Śmierć księcia Orleańskiego. Jego dziedzicem i szefem Domu Orleańskiego jest książę Gwizjusz (Jan „III” dla orleanistów), mniej zycliwy dla AF niż jego poprzednik.

4 décembre 1923

Mort de Maurice Barrès. Pour la dernière fois dans l'histoire de la France, le gouvernement décrète les funérailles nationales pour un écrivain. Le 8 décembre le cardinal Dubois célèbre l'office à Notre-Dame ; Millerand, président de la République, et Raymond Poincaré, président du Conseil, honorent ainsi un homme public. Le corbillard était tiré par six chevaux noirs. Six bataillons d'infanterie ouvraient la marche, suivis d'un escadron de cavalerie.

1923-1925

Une série d'assassinats des membres de l'A.F. (Marius Plateau, chef du Camelots, Ernest Berger, trésorier de l'A.F.) et le « suicide » mystérieux de Philippe Daudet, le fils de Léon, âgé de quatorze ans. Les assassins sont connus, mais restent impunis.

24 mars 1924

Capitaine Charles de Gaulle envoie à Maurras son premier livre, *La discorde chez l'ennemi*, avec la dédicace suivante : « A Charles Maurras. Respectueux hommage ».

Mai 1924

Victoire du Cartel de gauches aux élections législatives.

Un nouveau ministre des Affaires étrangères, Aristide Briand commence la politique pacifiste et de conciliation avec l'Allemagne (accords de Locarno, le 16 octobre 1925).

Pour les royalistes, Briand est l'incarnation de la « démocratesouille » républicaine ; pour Daudet, il est un « voyou de passage » et une « fille publique ». Bainville l'accuse d'oublier le « péril germanique ».

Novembre-décembre 1925

La rupture avec l'A.F. de Valois qui crée Faisceau (fascistes) et qui ensuite va poursuivre son évolution vers la gauche anti-fasciste. Pendant la guerre il s'engagera dans la Résistance et finira sa vie au camp de concentration de Bergen-Belsen en 1945.

28 mars 1926

Mort du duc d'Orléans. Son héritier et le nouveau chef de la Maison d'Orléans devient le duc de Guise (Jean « III » pour les orléanistes), moins bienveillant pour l'A.F. que son prédécesseur.

29 grudnia 1926

Papież Pius XI potępia AF. Siedem księzek Maurrasa znajduje się na Indeksie. Lektura dziennika AF jest zakazana. Katolicy, którzy pozostaliby wierni ruchowi rojalistycznemu i kontynuowaliby czytanie dziennika, zostali pozbawieni, dekretem Świętej Penitencji, niektórych sakramentów: nie mogli otrzymywać rozgrzeszenia w konfesjonale ani ostatniego namaszczenia (co oznaczało zakaz pochówku religijnego), nie mogli przystępować do komunii, nie mogli zawierać ślubu inaczej jak *in nigris* (to znaczy bez uroczystej oprawy; sakrament był im udzielany w zakrystii).

Według obrońców decyzji papieża, potępił on szkołę polityczną, która nie czyniła Chrystusa fundamentem swojej analizy politycznej. Według zwolenników AF rzeczywistym powodem potępienia była antyniemieckość AF, jak również odrzucanie przez nią jakiegokolwiek przyłączenia się do republiki.

10 stycznia 1927

Jacques Maritain rezygnuje z abonowania dziennika AF i w lipcu publikuje *Prymat duchowości*, aby usprawiedliwić rzymskie potępienie.

Czerwiec 1927

Aresztowanie i ucieczka z więzienia do Belgii Daudeta, oskarżającego policję o zamordowanie jego syna.

13 września 1927

Papież Pius XI przyjmuje na audiencji kardynała Louisa Billota, jezuitę, gorącego obrońcę AF. Kilka minut później Billot opuszcza pokój bez swojego kapelusza, bez pierścienia i bez pectorału; pozbawiony godności kardynalskiej.

1928

Tworzy się Kółko im. Fustela de Coulangesa, afiliowane do AF, które zrzesza rojalistów protestantów. Jego założycielem jest filozof Henri Bøegner, kuzyn pastora Marca Bøegniera, jednego z przywódców Kościoła reformowanego we Francji.

Zbliżone do AF, lecz niezależne, było również Stowarzyszenie im. Sully'ego, które skupiało protestantów monarchistów i nacjonalistów, jak pastory Noël Vesper i Auguste Lecerf oraz filozof René Gillouin.

29 décembre 1926

Le Pape Pie XI condamne l'A.F. Sept livres de Maurras sont mis à l'« Index ». La lecture du journal d'A.F. est interdite. Les catholiques fidèles au mouvement royaliste et qui continuent à lire le journal, suite au décret de la Sacrée Pénitencière sont privés de certains sacrements : ils ne peuvent recevoir l'absolution au confessionnal ni la dernière onction (ce qui impliquait l'impossibilité de l'enterrement religieux), ils ne peuvent ni communier, ni se marier autrement que *in nigris* (c'est-à-dire sans solennité, le sacrement étant dispensé à la sacristie).

Selon les défenseurs de la décision du Pape, il condamnait une école politique qui ne plaçait pas le Christ à la base de son analyse politique. Selon les partisans de l'A.F., la condamnation a été due à l'antigermanisme ainsi qu'au refus de tout ralliement à la république professés par le mouvement.

10 janvier 1927

Jacques Maritain résilie son abonnement au journal d'A.F. et pour justifier la condamnation romaine, en juillet, il fait paraître sa *Primauté du spirituel*.

Juin 1927

Arrestation de Daudet qui accusait la police de l'assassinat de son fils, et sa fuite de prison pour la Belgique.

13 septembre 1927

Le Pape Pie XI reçoit en audience le cardinal Louis Billot, jésuite, défenseur fervent de l'A.F. Quelques minutes après son entrée, Billot quitte la salle sans calotte, sans anneau et sans croix pectorale ; privé de la dignité cardinalice.

1928

Près de l'A.F. s'organise le Cercle Fustel de Coulanges qui associe les royalistes protestants. Son fondateur est philosophe Henri Bœgner, cousin du pasteur Marc Bœgner, un des chefs de l'Église réformée de France.

Proche de l'A.F., mais indépendante demeure l'Association Sully regroupant les protestants monarchistes et nationalistes, comme les pasteurs Noël Vesper et Auguste Lecerf, ou le philosophe René Gillouin.

Styczeń 1930

Spór pomiędzy szefami Kamelotów (Pujo i Pierre Lecœur) a przewodniczącym Ligi AF, de Vesinsem, który opuszcza ruch. Jego następcą zostaje admirał Antoine Schwerer.

29 listopada 1930

Ukazuje się pierwszy numer tygodnika *Je suis partout* [„Jestem wszędzie”] pod redakcją Pierre’a Gaxotte’a, byłego sekretarza Maurrasa i autora sławnej *Rewolucji francuskiej*.

Maj 1932

Bernanos zrywa z AF, lecz pozostaje rojalistą do końca życia.

6 lutego 1934

Członkowie Ligi AF są na czele antyparlamentarnej manifestacji przeciwko „złodziejskiej Republice” (po skandalu Stavisky’ego) wokół Pałacu Burbońskiego (siedziby Zgromadzenia Narodowego). Jest około dwudziestu zabitych i wielu rannych.

1 lipca 1934

Maurras oznajmia, że nie ma większego niebezpieczeństwa dla narodu, jak hitleryzm i sowietyzm, równorzędnie.

25 marca 1935

Bainville zostaje wybrany do Akademii Francuskiej.

Grudzień 1935

Grupa Kamelotów (Eugène Deloncle, Jean Filliol i inni), którzy zarzucali brak aktywności „Bezczynowi Francuskiemu”, dokonuje rozłamu. Od marca do czerwca 1936 roku tworzą oni tajny ruch, znany pod nazwą „Komitetu Tajnego Akcji Rewolucyjnej” (CSAR), który Pujo wkrótce przeinaczy na przezwisko „Kaptur”, przez skojarzenie z Ku-Klux-Klanem.

1936–1937

Odstępstwo „romantyków faszystowskich” z dziennika *Je suis partout* i przyszłych kolaborantów III Rzeszy (Pierre Drieu La Rochelle, Robert Brasiliach, Lucien Rebatet i inni).

Janvier 1930

La querelle entre les chefs des Camelots (Pujo et Pierre Lecœur) et le président de la Ligue d'A.F., de Vesins, qui par conséquent quitte le mouvement. Son successeur est l'amiral Antoine Schwerer.

29 novembre 1930

Le premier numéro de l'hebdomadaire *Je suis partout* paraît sous la rédaction de Pierre Gaxotte, ancien secrétaire de Maurras et l'auteur de la fameuse *La Révolution française*.

Mai 1932

Bernanos rompt avec l'A.F., mais demeurera royaliste jusqu'à la fin de sa vie.

6 février 1934

Les ligueurs d'A.F. sont au premier rang de la manifestation antiparlementaire contre la « République des voleurs » (après le « scandale Stavisky ») aux abords du Palais-Bourbons. Il y a une vingtaine de morts et de nombreux blessés.

1er juillet 1934

Maurras déclare qu'il n'y a pas de plus grand danger national que l'hitlérisme et le soviétisme, à égalité.

25 mars 1935

Bainville est élu à l'Académie française.

Décembre 1935

Un groupe des Camelots du Roi (dont Eugène Deloncle et Jean Filliol) fait scission denonçant l'« immobilisme » de l'« Inaction française ». En mars-juin 1936 ils forment un mouvement secret connu sous le nom de « Comité secret d'Action révolutionnaire » (C.S.A.R). Pujo le ridiculisera bientôt en utilisant le sobriquet de « Cagoule » par comparaison au Ku-Klux-Klan.

1936-1937

La dissidence des « romantiques fascistes » du journal *Je suis partout* qui deviendront ensuite collaborationnistes du Troisième Reich (Pierre Drieu La Rochelle, Robert Brasillach, Lucien Rebatet et autres).

9 lutego 1936

Umiera Jacques Bainville. Po jego pogrzebie, który miał miejsce 13 lutego, członkowie XVII ekipy Kamelotów wybili szyby w samochodzie, w którym znajdował się przywódca socjalistyczny Léon Blum. Rząd Alberta Sarrauta skorzystał z okazji, aby rozwiązać wszystkie organizacje AF (Ligę AF, Kamelotów Króla, Federację Studentów). Mimo to, przetrwały one pod różnymi nazwami.

Marzec-kwiecień 1936

L'Action Française krytykuje „hitleromaniaków z prawicy”. Odpowiadając na ankietę *Futur*, Maurras potwierdza: „Hitler jest jeszcze naszym wrogiem numer 1. Moskwa jest mniej niebezpieczna”.

26 kwietnia i 3 maja 1936

Front Ludowy odnosi przygniatające zwycięstwo w wyborach parlamentarnych. Blum jest mianowany prezesem rady ministrów.

23 maja 1936

Maurras zostaje skazany na osiem miesięcy więzienia z powodu „podżegania do zabójstwa” Bluma.

29 października 1936–6 czerwca 1937

Uwięzienie Maurrasa w areszcie la Santé. Maurras — więzień pisze pięć dzieł, w tym przedmowę do swojej antologii *Moje idee polityczne* „Polityka naturalna”, będącą syntezą jego myśli, prawdziwą *anty-Umową społeczną*.

Od stycznia do maja 1937 Maurras pisze cztery listy do Piusa XI. 6 lutego papież odpowiada mu długim listem odręcznym, zawierającym błogosławieństwo.

1 listopada 1936

Włochy podpisują Pakt Stalowy z Niemcami. Według Maurrasa pokój jest stracony. Trzeba przygotowywać się do wojny. Nagłówek w *l'Action Française*: „Zbrójm się, zbrójm się, zbrójm się!”.

9 février 1936

Mort de Jacques Bainville. Après les obsèques qui eurent lieu le 13 février, les membres de la XVIIe équipe des Camelots attaquent la voiture où se trouve un dirigeant socialiste Léon Blum brisent ses vitres. Le gouvernement d'Albert Sarraut saisit l'occasion pour dissoudre toutes les organisations d'A.F. (Ligue d'A.F., Camelots du Roi, Fédération des étudiants). Elles subsisteront néanmoins, sous autres appellations.

Mars-avril 1936

L'Action Française critique des « hitléromaniaques de la Droite ». Repondant à l'enquête de *Futur*, Maurras affirme : « Hitler est encore notre ennemi numéro 1. Moscou est bien moins dangereux ».

26 avril et 3 mai 1936

Le Front populaire remporte une écrasante victoire aux élections parlementaires. Blum est nommé président du Conseil.

23 mai 1936

Maurras est condamné à huit mois de prison pour « provocation au meurtre » de Blum.

29 octobre 1936-6 juillet 1937

L'incarcération de Maurras en prison de la Santé. Le prisonnier Maurras écrit cinq ouvrages, parmi eux l'avant-propos à son anthologie *Mes idées politiques* intitulé « La politique naturelle », qui est une synthèse de sa pensée, de même qu'un véritable *anti-Contrat social*.

De janvier à mai 1937 Maurras écrit quatre lettres à Pie XI. Le 6 février le Pape répond par une longue lettre autographe, avec sa bénédiction.

1er novembre 1936

L'Italie signe avec l'Allemagne le Pacte d'Acier. Pour Maurras, la paix est perdue. Il faut aller préparer la guerre. *L'Action française* titre : « Armons, armons, armons ! ».

8-13 lipca 1937

Po uwolnieniu Maurrasa, 8 lipca w Welodromie Zimowym czterdzieści tysięcy Paryżan pod przewodnictwem marszałkowej Joffre gotuje przywódcy rojalistów triumfalne przyjęcie.

13 lipca, w rocznicę śmierci siostry Marii-Teresy od Świętego Sakramentu, Maurras odbywa pielgrzymkę do Karmelu w Lisieux.

22 listopada 1937

Księżę Gwizjusz, naciskany przez swojego syna, „hrabiego Paryża”, dezawuuje AF w *Manifeście do Francuzów*. AF, stwierdził Księżę, „nigdy nie była ani emanacją ani organem Domu Francuskiego. Chociaż jej doktryna polityczna postuluje ustrój monarchiczny, nauki tej szkoły, przeciwnie, okazują się nie do pogodzenia z tradycjami monarchii francuskiej”.

W rewanżu, Maurras ogłasza, że wierność AF dla Księżąt pozostaje niezniszczalna. Mimo to, zerwanie pomiędzy AF i Księżętami było definitywne.

29 grudnia 1937

Przed Akademią Szwedzką został złożony oficjalnie wniosek o przyznanie Maurrasowi Nagrody Pokojowej Nobla dla uczczenia jego kampanii antywojennych: w 1935 roku w związku ze sprawą sankcji przeciwko Włochom i w 1936, kiedy rozważano interwencję w Hiszpanii. Wniosek był przedstawiony przez Komitet Międzyuniwersytecki, który zgromadził ponad setkę intelektualistów związanych z trzydziestoma trzema uniwersytetami z czternastu krajów; pomiędzy nimi polskiego filozofa, Mariana Zdziechowskiego.

Maj 1938

Maurras i Real del Sarte odbywają podróż do Hiszpanii narodowej. W Burgos Maurras został przyjęty z półoficjalnymi honorami, otrzymał osobiste podziękowania od Franco i został wybrany na członka korespondenta Królewskiej Akademii Hiszpańskiej.

9 czerwca 1938

Maurras zostaje wybrany do Akademii Francuskiej. Jego oficjalne przyjęcie nastąpiło 8 czerwca 1939.

8-13 juillet 1937

Après la libération de Maurras, le 8, quarante mille Parisiens sous la présidence de Mme la maréchale Joffre font au Vélodrome d'hiver un accueil triomphal au chef royaliste.

Le 13, date anniversaire de la mort de sœur Marie-Thérèse du Saint-Sacrement, Maurras se rend en pèlerinage au carmel de Li-sieux.

22 novembre 1937

Le duc de Guise, appuyé par le « comte de Paris », son fils, désavoue l'A.F. dans son *Manifeste aux Français*. L'A.F., écrit le Prince, « n'a jamais été ni une émanation ni un organe de la Maison de la France. Si sa doctrine politique postule le régime monarchique, les enseignements de son école, par contre, se sont révélés incompatibles avec les traditions de la monarchie française ».

En réaction, Maurras déclare que la fidélité de l'A.F. aux princes demeure indéfectible. Néanmoins, la rupture entre l'A.F. et les Princes est définitive.

29 décembre 1937

Une motion officielle est faite auprès de l'Académie suédoise en vue d'attribuer à Maurras le prix Nobel de la paix pour récompenser ses campagnes contre la guerre : en 1935 lors de l'affaire des sanctions contre l'Italie et en 1936 quand une intervention en Espagne fut débattue. La proposition est présentée par le Comité interuniversitaire qui rassembla plus d'une centaine d'intellectuels appartenant à trente-trois universités de quatorze pays ; parmi eux, un philosophe polonais Marian Zdziechowski.

Mai 1938

Maurras et Real del Sarte font un voyage en Espagne nationale. Maurras est accueilli à Burgos avec les honneurs semi-officiels, il reçoit les remerciements personnels de Franco, et il est élu membre correspondant de l'Académie Royale espagnole.

9 juin 1938

Maurras élu à l'Académie française. Son admission officielle a lieu le 8 juin 1939.

19 lipca 1938

Komentując Ustawy Norymberskie Maurras pisze: „Rasy nie są ani nerwem, ani kluczem do historii. Ani historia ani nauka nie mogą zgodzić się w niczym z rasizmem, który jest tezą wyjątkowo głupią”.

19 czerwca 1939

Członkowie gremiów kierowniczych AF wystosowują list zbiorowy do nowego papieża Piusa XII, przepraszający za „polemiki i dyskusje” na łamach dziennika przed lub po potępieniu z 1926 roku oraz potwierdzający „jednomyślną wolę rozwijania aktywności dziennikarskiej wyłącznie w dziedzinie społecznej i politycznej, w sposób, który nigdy nie będzie przeszkadzał tym z nich, którzy są katolikami, w posłuszeństwie, wszystkich zaś będzie zobowiązywał do respektowania nakazów władzy kościelnej w zakresie problemów, które również w domenie społecznej i politycznej interesują Kościół ze względu na ich odniesienie do celu nadprzyrodzonego”.

5 lipca 1939

Święte Oficjum postanawia zdjąć z Indeksu *Action Française*; dziennik może więc być na nowo czytany przez katolików. Sytuacja osobista Maurrasa nie została wspomniana i jego siedem książek pozostało zakazanych.

2 września 1939

Przegrawszy swoją walkę o pokój i przeciwko „wojnie dla Żydów”, Maurras, nazajutrz po inwazji armii niemieckiej na Polskę, pisze w swoim edytoriale z rezygnacją: „Jest już tylko jedna rzecz do zrobienia: naprzód! Jako że mamy wojnę, naprzód po nasze zwycięstwo!”.

Dla Maurrasa Hitler był „wściekłym psem Europy”.

10 maja–22 czerwca 1940

Kampania francuska, rozpoczęta inwazją niemiecką na Holandię, Belgię, Luksemburg i Francję. Taktyka Blitzkriegu daje wielki sukces siłom niemieckim i wywołuje panikę we Francji, w sferach politycznych i wojskowych.

19 juillet 1938

En commentant les lois de Nuremberg, Maurras écrit : « Les races ne sont ni le nerf, ni la clé de l'histoire. Ni l'histoire, ni la science ne peuvent rien accorder au racisme qui est une thèse d'une rare stupidité ».

19 juin 1939

Les membres des comités directeurs de l'A.F. adressent une lettre collective au nouveau Pape Pie XII, regrettant les « polémiques et controverses » qui parirent dans leur journal autant avant qu'après la condamnation de 1926 et affirmant leur « volonté unanime de développer notre activité de journaliste, même dans le domaine social et politique, de façon à ne jamais manquer, pour ce qui est des catholiques, à la soumission et, pour nous tous, au respect dû aux directives de l'autorité ecclésiastique dans les problèmes qui, en ce domaine social et politique, intéressent l'Église par leurs rapports avec sa fin surnaturelle ».

5 juillet 1939

Le Saint-Office décide de lever la mise à l'Index de *l'Action Française*; les catholiques sont de nouveaux autorisés à lire le journal. La situation personnelle de Maurras n'est point évoquée et ses sept livres restent interdits.

2 septembre 1939

En perdant sa lutte pour la paix et contre la « guerre pour la Juifs », Maurras, le lendemain après l'invasion de l'armée allemande à la Pologne, écrit en son éditorial avec la résignation : « Il n'y'a qu'une seule chose à faire : en avant ! ... Puisque voilà la guerre, en avant pour notre victoire ! ».

Pour Maurras, Hitler n'est qu'un « chien enragé de l'Europe ».

10 mai-22 juin 1940

La « bataille de France » inaugurée par l'invasion allemande des Pays-Bas, de la Belgique, du Luxembourg et de la France. La tactique allemande de la *Blitzkrieg* remporte un grand succès et provoque la panique en France, dans les milieux politique et militaire.

7 czerwca 1940

Przewodniczący Ligi AF od zgonu admirała Schwerera (1936), płk François bar. de Lassus Saint-Geniès ginie na polu chwały. Zastępuje go M. Pujo.

18 czerwca 1940

Generał de Gaulle wygłasza swoje pierwsze radiowe przemówienie z Londynu, na falach BBC. Według Generała wygrana Niemiec w kampanii francuskiej nie oznacza końca wojny, ponieważ „ta wojna jest wojną światową”.

To przemówienie „Do wszystkich Francuzów” (zwane „Apelem z 18 czerwca”) jest traktowane jako tekst założycielski Wolnej Francji i francuskiego Ruchu Oporu.

22 czerwca 1940

Podpisanie zawieszenia broni przez rząd Philippe’a Pétaina.

Terytorium państwowe jest zatem podzielone na kilka części: strefę okupowaną przez Niemcy na północy i zachodzie (Alzacja-Lotaryngia jest praktycznie anektowana pod władzą „Gauleitera”), strefę okupowaną przez Włochy na południowym wschodzie, i strefę wolną pod zwierzchnością rządu Vichy. W strefie wolnej armia francuska zostaje ograniczona do 100 000 ludzi. Suwerenność francuska ma być wykonywana na całym terytorium, lecz w strefie okupowanej zostaje zastrzeżone wykonywanie przez Niemcy *praw władzy okupacyjnej*, co implikuje *współpracę* administracji z tą władzą *w przykładowy sposób*. Imperium Francuskie pozostaje również pod zwierzchnictwem rządu francuskiego.

25 czerwca 1940

W swoim posłaniu do Francuzów nowy prezes rady ministrów, marszałek Pétain zapowiada „Rewolucję Narodową”. Republikańska dewiza *Wolność, Równość, Braterstwo* zostaje zastąpiona konserwatywną dewizą *Praca, Rodzina, Ojczyzna*. Fundamenty ideologiczne tej „Rewolucji” zostały sprecyzowane w przemówieniu z 11 października 1940: „Nowy ustrój będzie hierarchią społeczną. Nie będzie się już opierał na fałszywej idei naturalnej równości ludzi, lecz na idei koniecznej równości szans danej wszystkim Francuzom zdającym do służby”.

7 juin 1940

Le lieutenant-colonel, baron François de Lassus Saint-Geniès, président de la Ligue d'A.F. depuis la mort de l'amiral Schwerer (1936), tombe au champ d'honneur. Il est remplacé dans ses fonctions par M. Pujo.

18 juin 1940

Le général de Gaulle prononce son premier discours à la radio de Londres, sur les ondes de la BBC. Pour le Général, la victoire allemande dans la bataille de France ne signifie pas la fin de la guerre, car « cette guerre est une guerre mondiale ».

Ce discours « A tous les Français » (dit « Appel du 18 juin ») est considéré comme le texte fondateur de la France libre et de la Résistance française.

22 juin 1940

La signature de l'Armistice par le gouvernement Philippe Pétain.

Le territoire national est alors divisé en plusieurs parties : la zone occupée par l'Allemagne au Nord et à l'Ouest (Alsace-Lorraine est pratiquement annexée sous l'autorité de « Gauleiter »), la zone occupée par l'Italie dans le Sud-Est, et la zone libre sous l'autorité du gouvernement de Vichy. Dans la zone libre, l'armée française est limitée à 100 000 hommes. La souveraineté française s'exerce sur l'ensemble du territoire, mais il est stipulé que dans la zone occupée l'Allemagne exerce *les droits de la puissance occupante*, ce qui implique que l'administration *collabore* avec elle *d'une manière correcte*. L'Empire français reste également sous l'autorité du gouvernement français.

25 juin 1940

Dans son message aux Français, le nouveau président du Conseil, maréchal Pétain annonce la « Révolution nationale ». La devise républicaine *Liberté, Égalité, Fraternité* est remplacée par la devise conservatrice *Travail, Famille, Patrie*. Les fondations idéologiques de cette « Révolution » sont bâties dans son discours du 11 octobre 1940 : « Le régime nouveau sera une hiérarchie sociale. Il ne reposera plus sur l'idée fautive de l'égalité naturelle des hommes, mais sur l'idée nécessaire de l'égalité des chances données à tous les Français de prouver leur aptitude à servir ».

Wielki poeta chrześcijański Paul Claudel napisał w związku z tym w swoim dzienniku: „Francja wyzwała się po sześćdziesięciu latach z jarzma partii radykalnej i antykatolickiej (nauczyciele, adwokaci, Żydzi, masoni). Nowy rząd wzywa Boga i przywraca mnihom Wielką Kartuzję. Można żywić nadzieję na oswobodzenie się od głosowania powszechnego i parlamentaryzmu”.

10 lipca 1940

Upadek III Republiki, która abdykuje na rzecz marszałka Pétaína. Zgromadzenie Narodowe przekazuje mu pełnię władzy, „z prawem do promulgowania jednego lub wielu aktów nowej konstytucji państwa francuskiego”. Tylko 57 deputowanych i 23 senatorów na 649 głosujących oddało głos na „nie”.

Nazajutrz, marszałek Pétain, jako Szef Państwa, promulgował akty konstytucyjne, ustanawiające Państwo Francuskie. Autorem tych aktów był Raphaël Alibert, przed wojną sympatyk AF i nauczyciel prawa oraz ekonomii politycznej Henryka Orleańskiego (orleanistycznego „Delfina”), mianowany 12 lipca 1940 roku ministrem sprawiedliwości.

Kolaboracjoniści i faszyci francuscy podczas okupacji niemieckiej są, na ogół, wrogo nastawieni do Vichy i do „Rewolucji Narodowej”, którą osądzają jako zbyt reakcyjną i nie angażującą się we wspomaganie Niemiec nazistowskich.

13 sierpnia 1940

Minister Alibert promulguje ustawę delegalizującą wszystkie tajne stowarzyszenia (masonerie i inne) w Państwie Francuskim.

25 sierpnia 1940

Śmierć księcia Gwizjusza. Jego następcą jako Pretendent (Henryk „VI” dla orleanistów) jest jego syn, Henryk książę Orleański, zwany również „hrabią Paryża”.

Wrzesień 1940

Prawo z 1904 roku, zakazujące osobom duchownym nauczania w szkołach publicznych, zostaje uchylone przez rząd Vichy.

Par conséquent, un grand poète chrétien, Paul Claudel écrit dans son journal : « La France est délivrée après soixante ans de joug du parti radical et anticatholique (professeurs, avocats, Juifs, francs-maçons). Le nouveau gouvernement invoque Dieu et rend la Grande Chartreuse aux religieuses. Espérance d'être délivré du suffrage universel et du parlementarisme ».

10 juillet 1940

La chute de la Troisième République qui abdique au profit du maréchal Pétain. L'Assemblée nationale lui accorde la plénitude de pouvoirs, « à l'effet de promulger par un ou plusieurs actes la nouvelle Constitution de l'État français ». Seulement 57 des députés et 23 des sénateurs sur 649 suffrages votent par le « non ».

Le lendemain, le maréchal Pétain, déjà comme le Chef d'État, promulge les actes constitutionnels qui fondent l'État français. L'auteur du contenu de ces actes est Raphaël Alibert, symphatisant de l'A.F. avant la guerre et instructeur en Droit et Economie politique d'Henri d'Orléans (le « Dauphin » orléaniste). Il est nommé Garde des Sceaux le 12 juillet 1940.

Les collaborationnistes et les fascistes français pendant l'occupation allemande sont, en général, hostiles à Vichy et à sa « Révolution nationale », qu'ils jugent à la fois trop réactionnaire et pas suffisamment engagé à l'appui de l'Allemagne nazie.

13 août 1940

Le ministre Alibert promulgue la loi de dissolution des toutes sociétés secrètes (dont la franc-maçonnerie) en État français.

25 août 1940

La mort du duc de Guise. Son successeur en tant que le Prétendant (Henri « VI » pour les orléanistes) devient son fils Henri duc d'Orléans, dit aussi « comte de Paris ».

Septembre 1940

La loi de 1904, interdisant aux religieux d'enseigner dans le public, est abrogée par le gouvernement de Vichy.

3 października 1940, 2 czerwca 1941

Ogłoszenie Statutów Żydowskich. Według pierwszego, Żydzi obywatele francuscy są wykluczeni z funkcji publicznych, armii, nauczania, prasy, radia i kina. Drugi statut, zaostrzając definicję Żyda, wzmacnia zakazy zawodowe — *numerus clausus* na uniwersytecie (3%) i w wolnych zawodach (2%).

Maurras wyjaśnia, że Państwo Francuskie „nie jest żadne ani wiary religijnej Izraelitów, ani ich krwi, ani ich dóbr. Ono chce strzec ducha i powodzenia kraju, co stanowi jego obowiązek i prawo. Nasi czytelnicy znają starą i niezmienną dystynkcję czynioną przez *Action Française* pomiędzy antysemityzmem rasistowskim a antysemityzmem państwowym.

28 października 1940–24 sierpnia 1944

Nowa ekipa (Maurras, Pujo, Georges Calzant, Pierre Boutang, Michel Déon, Louis François Auphan i inni) *l'Action Française* instaluje się w strefie nieokupowanej, w Lyonie. Dziennik ukazuje się z dewizą: „Francja, tylko Francja”.

Maurras, przygnieciony klęską, uważa za „boską niespodziankę” (*Le Petit Marseillais*, 9.2.1941) dojście do władzy marszałka Pétaina. Dla AF tylko Pétain jest zdolny przygotować rewanz. Maurras jest przekonany, że Pétain prowadzi podwójną grę i pracuje przeciwko interesom niemieckim. Wzywa do jedności Francuzów wokół Marszałka. Ten aksjomat: „przede wszystkim jedność francuska!”, wytycza linię postępowania, którą Maurras utrzymuje aż do sierpnia 1944: wrogość do tych, którzy kolaborują z Niemcami i, w tym samym czasie, wrogość do gaullistów i bojowników ruchu oporu, których postrzega jako wznecających wojnę domową. Dla Maurrasa inicjatywa de Gaulle’a jest „rozdwojeniem” i „schizmą francuską”, która wytwarza nowy podział pomiędzy dwiema grupami patriotów oskarżających się wzajemnie o nie bycie nimi. Faktycznie, w okresie 1940–1944, w Imperium kolonialnym i w metropolii toczy się wojna „franko–francuska” pomiędzy siłami dwóch władz spierających się o prawowitość.

Z drugiej strony, liczni maurrasiści (Jean Langevin, Paul Ambruster, bracia Henri i Emmanuel d’Astier de la Vigerie, Guilan de Bénouville, Michel de Camaret, Guy Steinbach) przyłączają się do Ruchu Oporu. „Pułkownik Rémy” (Gilbert Renault) przyłączył się do generała de Gaulle’a i stał się tajnym agentem nr 1 Wolnej Francji.

3 octobre 1940, 2 juin 1941

Promulgation des Statuts des Juifs. Selon le premier, les citoyens juifs français sont exclus de la fonction publique, de l'armée, de l'enseignement, de la presse, de la radio et du cinéma. Le second statut durcit la définition du Juif, multiplie les restrictions professionnelles, dont le *numerus clausus* à l'université (3%) et dans les professions libérales (2%).

Maurras explique que l'État français « n'en veut ni à la foi religieuse des Israélites, ni à leur sang, ni à leurs biens. Il veut sauvegarder l'esprit et la fortune du pays, comme il en a le devoir et le droit. Nos lecteurs se rappellent la vieille distinction constante faite à l'*Action Française* entre l'antisémitisme de peau et l'antisémitisme d'État ».

28 octobre 1940–24 août 1944

La nouvelle équipe de *l'Action Française* (dont Maurras, Pujo, Georges Calzant, Pierre Boutang, Michel Déon et Louis-François Auphan) s'installe dans la zone libre, à Lyon. Le journal paraît avec cette devise : « La France, la France seule ».

Maurras, accablé par la défaite, considère comme une « divine surprise » (*Le Petit Marseillais*, 9.2.1941) l'arrivée du Maréchal Pétain au pouvoir. Pour l'A.F., Pétain est le seul capable à préparer la revanche. Maurras reste persuadé que Pétain joue un double jeu et travaille contre les intérêts allemands. Il appelle à l'unité des Français autour du Maréchal. Cet axiome : « Unité française d'abord ! », trace la ligne de conduite que Maurras maintiendra jusqu'en août 1944 : hostilité à ceux qui collaborent avec l'Allemagne et, en même temps, hostilité aux gaullistes et aux résistants armés qui sèment ce qu'il considère comme la guerre civile. Pour Maurras, l'initiative de de Gaulle est la « dissidence » et la « schisme française » qui crée une division nouvelle entre deux groupes de patriotes s'accusant l'un l'autre de ne pas l'être. De fait, dans la période de 1940–1944, en l'Empire colonial et en métropole se bat la guerre « franco-française » entre les forces des deux pouvoirs que se disputent sur leur légitimité respective.

D'autre part, des nombreux maurrasiens (Jean Langevin, Paul Ambruster, les frères Henri et Emmanuel d'Astier de la Vigerie, Guilan de Bénouville, Michel de Camaret, Guy Steinbach) rejoignent la Résistance. Le « Colonel Rémy » (Gilbert Renault) se rallie au Général de Gaulle et devient l'agent secret n° 1 de la France libre. Le comte Honoré d'Estienne d'Orves, chef du renseignement de la

Szef informacji Wolnej Francji, jej „pierwszy męczennik”, Honoré hr. d’Estienne d’Orves został rozstrzelany przez Niemców 29 sierpnia 1941 roku. Georges Gaudy, były szef służb konferencyjnych AF, zaangażował się do strzelców marokańskich i odbył kampanię włoską 1943 roku. Jacques Renouvin, założyciel ruchu Walka, był torturowany przez Gestapo i zmarł z wycieńczenia w obozie koncentracyjnym w Mauthausen 24 stycznia 1944 roku.

Maj 1942

Louis Darquier de Pellepoix, były sympatyk AF, został mianowany Wysokim Komisarzem ds. Żydowskich, pod naciskiem władz niemieckich, które uważały jego poprzednika, Xaviera Vallata (też bliskiego AF) za zbyt umiarkowanego. Był on uważany zwłaszcza za jednego z winowajców obławy [Żydów] na Welodromie Zimowym 16–17 lipca 1942, lecz jego rola w tej sprawie wydaje się być raczej bierna.

30 czerwca 1942

Śmierć Leona Daudeta, „numeru 2” AF przed wojną.

11 listopada 1942

W następstwie lądowania Aliantów w Afryce Północnej, strefa wolna zostaje najechna przez Niemców i Włochów (operacja Attyla). Marszałek Pétain traci realną władzę na rzecz szefa rządu, Pierre’a Laval, głównego architekta polityki kolaboracji państwowej z Niemcami.

30 stycznia 1943

Rząd Laval tworzy Milicję Francuską dla „obrony porządku środkami francuskimi, dla zapobieżenia próbie przewrotu przez bolszewizm wewnętrzny”. Faktycznym szefem Milicji zostaje Joseph Darnard, bohater pierwszej wojny światowej i były członek AF.

Maurras wita przychylnie tę inicjatywę, lecz nie zachęca do niej ani jej nie wspiera. Niebawem, AF oznajmia, że Darnard wtrąca się do polityki zewnętrznej i podporządkowuje się celom niemieckim. Milicja staje się narzędziem służby okupantowi, co jest, jak podkreśla M. Pujol, „absolutnie sprzeczne z formułą «Tylko Francja»”.

France libre et son « premier martyr », est fusillé par les Allemands le 29 août 1941. Georges Gaudy, ancien chef du service des conférences de l'A.F., s'engage dans les tirailleurs marocains et participe en 1943 à la campagne d'Italie. Jacques Renouvin, fondateur du mouvement Combat, sera torturé par la Gestapo et mourira d'épuisement au camp de concentration à Mauthausen, le 24 janvier 1944.

Mai 1942

Louis Darquier de Pellepoix, ancien sympathisant de l'A.F., est nommé Commissaire général aux questions juives, sous pression des autorités allemandes qui jugeaient son prédécesseur Xavier Vallat (lui aussi proche de l'A.F.) trop modéré. Il a notamment été considéré comme l'un des responsables de la rafle du Vel d'Hiver du 16-17 juillet 1942, bien que son rôle dans l'affaire semble avoir été plutôt passif.

30 juin 1942

Mort de Léon Daudet, « numéro 2 » d'A.F avant la guerre.

11 novembre 1942

Suite du débarquement des Alliés en Afrique du Nord, la zone libre est envahié par les Allemands et les Italiens (opération Attila). Le maréchal Pétain perd le pouvoir réel au profit du chef de gouvernement, Pierre Laval, architect principal de la politique de collaboration d'État avec l'Allemagne.

30 janvier 1943

Le gouvernement de Laval crée la Milice française pour « la défense de l'ordre par de moyens français, contre une tentative de subversion du bolchévisme de l'intérieur ». Joseph Darnard, héros de la Première guerre mondiale et ancien militant de l'A.F., devient le chef effectif de la Milice.

Maurras salue alors l'initiative, même s'il n'encourage nullement à y adhérer. Puis, l'A.F. apprend que Darnard se mêlait de la politique extérieure et qu'il se conforme aux intérêts allemands. La Milice devient l'organe au service de l'occupant ce qui, comme le souligne M. Pujo, « était absolument incompatible avec la formule de la Seule France ».

Maurras, tak samo, nieustannie walczy z wszystkimi partiami proniemieckimi i kolaboracyjnymi: Społecznym Ruchem Rewolucyjnym Deloncle'a, Francuską Partią Ludową Dorota, Francyzmem Bucarda czy Zgromadzeniem Narodowo-Ludowym Déata. Déat jest, z punktu widzenia AF, szczególnie wrogiem. Reprezentuje on partię zagraniczną, partię Niemiec, która jest przecież okupantem Francji.

8 maja 1943

Szef Państwa Francuskiego odznacza Maurrasa — „najbardziej francuskiego z Francuzów” — orderem Francisque.

7 czerwca 1943

Radca Schleier z ambasady niemieckiej w Paryżu sporządza listę osób do aresztowania „na wypadek lądowania Anglosasów w metropolii”. Nazwisko Maurrasa figuruje na tej liście wraz ze szczegółowym komentarzem: „Rojalista, aneksjonista, antyniemiecki. Obecnie antyangielski i antyamerykański w artykułach swojego dziennika. Postawa ta nie pozwala czynić iluzji co do jego fundamentalnie antyniemieckiego stanowiska”.

22 czerwca 1944

M. Pujo i Calzant aresztowani przez policję niemiecką i przewiezieni do twierdzy Montluc, gdzie Calzant był torturowany. Natychmiast po uzyskaniu wiadomości o ich aresztowaniu Maurras, w towarzystwie François Daudeta (syna Leona) udał się do siedziby Gestapo i zażądał, aby aresztowano go na ich miejsce, lecz ta wymiana nie została przyjęta. Zostali oni w końcu wypuszczeni 10 lipca, dzięki interwencji marszałka Pétaina.

9 sierpnia 1944

Dekret Rządu Tymczasowego Republiki Francuskiej potwierdza nieustającą prawność Republiki. Jego artykuł pierwszy precyzuje: „Formą rządu Francji jest i pozostanie na zawsze Republika. Wobec tego, ona nigdy nie przestała istnieć”. Tym samym, dekret negował legalność Państwa Francuskiego i jego aktów (konstytucyjnych i innych).

De même, Maurras s'engage sans cesse contre tous les partis politiques pro-allemands et collaborationnistes : le Mouvement social révolutionnaire de Deloncle, le Parti populaire français de Doriot, le Francisme de Bucard ou le Rassemblement national populaire de Déat. Déat s'avère l'ennemi particulièrement visé par l'A.F. Pour Maurras, Déat représente un parti de l'étranger, le parti d'Allemagne qu'elle est, de plus, l'occupant de France.

8 mai 1943

Le chef d'État français décore Maurras, « le plus français des Français », avec l'ordre de la Francisque.

7 juin 1943

Le conseiller Schleier de l'ambassade d'Allemagne à Paris prépare la liste des personnes à arrêter « en cas de débarquement anglo-saxon » dans la métropole. Le nom de Maurras se trouve sur cette liste, accompagné d'un commentaire particulier : « Royaliste, annexionniste, antiallemand. Aujourd'hui antianglais et antiaméricain dans les articles de son journal. Cette attitude ne saurait faire illusion sur son comportement fondamental d'antiallemand ».

22 juin 1944

M. Pujo et Calzant sont arrêtés par la police allemande et conduits au fort Montluc où Calzant sera torturé. Aussitôt qu'il apprit la nouvelle, Maurras, accompagné par François Daudet (fils de Léon) se rend au siège de la Gestapo et il demande qu'on garde lui-même à leur place. L'offre n'est pas acceptée. Pujo et Calzant sont finalement relâchés le 10 juillet, grâce à l'intervention du maréchal Pétain.

9 août 1944

L'ordonnance du Gouvernement provisoire de la République française affirme la permanence en droit de la République. Son article premier précise : « La forme du gouvernement de la France est et demeure la République. En droit, celle-ci n'a pas cessé d'exister ». Du fait, l'ordonnance conteste la légalité de l'État français ainsi que ses actes, constitutionnels ou pas.

1944-1945

„Dzika” czysta po Wyzwoleniu pochłania około 40 000 ofiar śmiertelnych. Większość egzekucji pozasądowych była dziełem bojówek komunistycznych.

20 sierpnia 1944

Marszałek Pétain aresztowany przez Niemców i uprowadzony do Belfort, następnie do Sigmaringen w Niemczech.

24 sierpnia 1944

Ukazuje się, bez cenzury, ostatni numer *l'Action Française*, złożony z treściwego opisu przebiegu aresztowania Pétaina przez Niemców, tekstu jego ostatniego posłania do Francuzów i protestu Maurrasa. Ten ostatni numer, krążący w licznych kopiach maszynowych, był ostatnim „ruchem oporu” Maurrasa w stosunku do Niemiec.

3-8 września 1944

Wyzwolenie Lyonu 3 września. Tego samego dnia komisarz Republiki na departament Rodanu, komunistą Yves Farge, podpisuje nakaz aresztowania szefa AF. 6 września biuro *l'Action Française* zostaje splądrowane przez komunistów. 8 września Maurras i Pujo są aresztowani i przewiezieni do twierdzy Montluc.

24-27 stycznia 1945

Proces Maurrasa i Pujo przed Trybunałem Sprawiedliwości w Lyonie. Zostali oni oskarżeni na mocy artykułów 75 i 76 kodeksu karnego o „zdradę”, „wejście w porozumienie z obcą władzą lub z jej agentami, z zamiarem wspomagania działań tej władzy przeciwko Francji” oraz o „świadome uczestnictwo w przedsięwzięciu demoralizowania armii lub narodu, mającemu na celu zaszkodzenie obronie narodowej. Prokurator zażądał kary śmierci dla Maurrasa. Trybunał, rozpoznając w Maurrasie „inteligencję z silną nienawiścią”, uznał go winnym uczestniczenia w „przedsięwzięciu demoralizacji” kraju, lecz znalazł „okoliczności łagodzące”. Został on skazany na dożywotnie więzienie i pozbawienie praw publicznych. Pujo nie został uznany winnym „zdrady”, lecz „dokonywania czynności natury szkodliwej dla obrony narodowej, i został skazany na pięć lat więzienia oraz pozbawienie praw publicznych. Po ogłoszeniu wyroku Pujo krzyknął: „Niech żyje Francja!”, podczas gdy Maurras dorzucił: „To odwet za Dreyfusa!”. Lecz ulubiony uczeń Maurrasa, Bou-

1944-1945

L'épuration « sauvage » après la Libération touche à peu près 40 000 victimes mortelles. La plupart des exécutions extrajudiciaires est l'œuvre des groupes communistes.

20 août 1944

Le maréchal Pétain est arrêté par les Allemands et emmené à Belfort, puis à Sigmaringen en Allemagne.

24 août 1944

Parution de l'ultime numéro de *l'Action Française* sans censure. La publication présente les détails sur l'arrestation de Pétain par les Allemands, elle contient le texte de son dernier message aux Français ainsi que la protestation de Maurras. Ce dernier numéro, circulant en plusieurs copies dactylographiées, a été la dernière « résistance » de Maurras contre l'Allemagne.

3-8 septembre 1944

Le 3, Lyon est libéré. Ce jour même, Yves Farge (communiste), commissaire de la République pour le Rhône, signe le mandat d'arrêt contre le chef de l'A.F. Le 6, les bureaux de *l'Action Française* sont saccagés par les communistes. Le 8, Maurras et Pujos sont arrêtés et transportés au fort Montluc.

24-27 janvier 1945

Le procès de Maurras et de Pujos devant la Cour de Justice du Rhône. Ils sont accusés en vertu des articles 75 et 76 du code pénal de « trahison », d'« entrée des intelligences avec une puissance étrangère ou avec ses agents en vue de favoriser les entreprises de cette puissance contre la France » et de « participation sciemment à une entreprise de démoralisation de l'armée ou de la nation ayant pour objet de nuire à la défense nationale ». Le procureur a requis la peine de mort pour Maurras. Le tribunal a reconnu Maurras coupable d'avoir entretenu des « intelligences avec une puissance ennemie » et d'avoir participé à « une entreprise de démoralisation » du pays mais lui a accordé des « circonstances atténuantes ». Il est condamné à la réclusion perpétuelle et à la dégradation civique. Pujos n'a pas été jugé coupable de « trahison » mais « d'avoir accompli des actes de nature à nuire à la défense nationale ». Il est condamné à cinq ans d'emprisonnement et à la dégradation civique. Après la lecture du verdict, Pujos cria « Vive la France ! », tandis que Maurras

tang, w swoim komentarzu do tłumaczenia *Obrony Sokratesa*, interpretuje ten proces w inny sposób: „To nie był kontr-proces Dreyfusa, lecz [...] drugi proces Sokratesa, z dwiema analogicznymi mocami: demokracją jako oskarżycielką i heroiczną mądrością jako ofiarą i skazańcem”.

Podobnie, André Malraux zauważył, że „nie można uprawiać w praktyce polityki Bainville’a i skazywać Maurrasa”. *Lecz l’Humanité* nazajutrz znalazła wyrok „pobłażliwym”.

W istocie, Maurrasowi zarzucono bardziej niż konkretne czyny, wpływ, zresztą „teoretyczny”, na Rewolucję Narodową.

28 stycznia 1945–18 marca 1947

Maurras i Pujo odbywają swoje wyroki w więzieniu Riom w Puy-de-Dôme, gdzie rygory są bardzo surowe: obaj byli skazani na ścisłe odosobnienie.

1 lutego 1945

Akademia Francuska wyklucza Maurrasa ze swojego grona, lecz jednocześnie decyduje o odrzuceniu każdej kandydatury na jego miejsce dopóki będzie on żył.

6 lutego 1945

Rozstrzelanie pisarza Roberta Brasillacha za jego działalność kolaboracjonistyczną podczas okupacji.

23 lipca–15 sierpnia 1945

Proces marszałka Pétaina przez Najwyższym Trybunałem Sprawiedliwości, utworzonym 18 listopada 1944. Został on skazany na śmierć, dożywotnie pozbawienie praw obywatelskich i konfiskatę wszystkich dóbr, z wyrażeniem życzenia niewykonywania wyroku śmierci ze względu na jego sędziwy wiek. Następnie został ułaskawiony przez szefa Rządu Tymczasowego, generała de Gaulle’a, a jego kara została zamieniona na dożywotnie więzienie.

lançait : « C'est la revanche de Dreyfus ! ». Mais le disciple favori de Maurras, Boutang, dans son commentaire à la traduction de *l'Apologie de Socrate*, interprète ce procès d'une autre façon : « Ce n'était pas une contre-procès Dreyfus, mais c'était bien [...] un second procès Socrate avec les deux puissantes analogies, de la démocratie comme accusatrice, et de la sagesse héroïque pour victime et condamnée ».

De même, André Malraux a remarqué : « On ne peut mettre en pratique la politique de Bainville et condamner Maurras ». Mais *l'Humanité* du lendemain dénonça un « verdict d'indulgence ».

En fait, plus que les actes concrets, on a reproché à Maurras une influence, d'ailleurs « théorique », sur la Révolution nationale.

28 janvier 1945–18 mars 1947

Maurras et Pujo sont incarcérés à la prison de Riom, dans le Puy-de-Dôme, où le règlement est très sévère : les deux détenus sont condamnés au strict isolement.

1er février 1945

L'Académie française exclus Maurras de ses rangs, mais en même temps elle décide de refuser toute candidature à son fauteuil tant qu'il sera vivant.

6 février 1945

Fusillement de l'écrivain Robert Brasillach condamné pour son activité collaborationniste pendant l'occupation.

23 juillet–15 août 1945

Le procès du maréchal Pétain devant la Haute Cour de Justice créée le 18 novembre 1944. Pétain est condamné à mort, à la dégradation civique, à la confiscation de ses biens, avec mention toutefois de non-exécution de la sentence de mort, en raison de son âge. Ensuite, il est gracié par le général de Gaulle, chef du Gouvernement provisoire, et sa peine est commuée en prison à perpétuité.

1945-1947

Calzant publikuje, w podziemiu, *Documents nationaux*, także pod innymi tytułami (*La France libre, Paroles libres, L'Avenir Français, La Seule France*).

Również w podziemiu, grupy przyjaciół AF kontynuują stałą działalność pod zwierzchnictwem Komitetu Kierowniczego, któremu przewodniczy Pierre Tévezas du Montcel.

13 maja 1945

Sympatycy AF w znacznej liczbie uczestniczą w paradzie Joanny d'Arc, zakazanej podczas okupacji.

Jesień 1945

Pod egidą AF są organizowane cotygodniowe konferencje w Sali Towarzystwa Geograficznego. Animatorami tego przedsięwzięcia byli: sekretarz generalny Kółka im. Fustela de Coulangesa, Henri Bœgner i dr François Daudet.

W Paryżu i na prowincji tworzą się różne kółka pod różnymi nazwami: Kółko Josepha de Maistre'a, Kółko Jacquesa Bailleville'a etc.

Listopad 1945

Współpracownik *l'Action Française*, L.F. Auphan, został skazany na dwadzieścia lat ciężkich robót.

Styczeń 1946

Marcel Justinien zakłada miesięcznik *l'Indépendance nationale*, który zostanie wchłonięty przez *Aspects de la France* w 1950 roku.

16 czerwca 1946

Generał de Gaulle wyklada swoją wizję organizacji politycznej państwa podczas przemówienia w Bayeux. W wizji tej szef państwa, usytuowany ponad partiami, musi być rzecznikiem interesu ogólnego oraz gwarantem niezawisłości narodowej.

Lipiec 1946

Jean Ousset, były sekretarz osobisty Maurrasa, zakłada ruch Państwo Katolickie, promujący Królestwo Społeczne Pana Naszego Jezusa Chrystusa.

1945-1947

Calzant publie, dans la clandestinité, les *Documents nationaux*, aussi sous d'autres titres (*La France libre, Paroles libres, L'Avenir Français, La Seule France*).

De même dans la clandestinité, les groupes d'amis d'A.F. poursuivent les activités régulières sous l'autorité du Comité directeur présidé par Pierre Ténezas du Montcel.

13 mai 1945

Les sympathisants de l'A.F. sont nombreux à participer au cortège de Jeanne d'Arc, interdit sous l'occupation.

Automne de 1945

Sous l'égide de l'A.F., des conférences hebdomadaires sont organisées dans les locaux de la Société de géographie. Les animateurs de cette initiative sont Henri Bœgner, secrétaire général du Cercle Fustel de Coulanges, et le docteur François Daudet.

Les cercles divers s'organisent à Paris et en province sous les dénominations variées : Cercle Joseph de Maistre, Cercle Jacques Bainville etc. ...

Novembre 1945

L.-F. Auphan, collaborateur de *l'Action Française*, est condamné à vingt ans de travaux forcés.

Janvier 1946

Marcel Justinien fonde le mensuel *l'Indépendance nationale*. Il sera racheté par *Aspects de la France* en 1950.

16 juin 1946

Le général de Gaulle expose sa vision de l'organisation politique d'État dans son discours de Bayeux. Selon cette vision, le chef d'État, placé au-dessus des partis politiques, doit être le défenseur de l'intérêt général et le garant de l'indépendance nationale.

Juillet 1946

Jean Ousset, ancien secrétaire privé de Maurras, fonde le mouvement Cité catholique qui promeut le Règne social de Notre Seigneur Jésus-Christ.

13 października 1946

Projekt nowej konstytucji zostaje przyjęty w referendum. Tworzy się Czwarta Republika, jako demokracja parlamentarna. Jej scena polityczna zostaje zdominowana przez trzy partie: komunistyczną, socjalistyczną i chrześcijańsko-demokratyczną (MRP).

18 marca 1947

Maurras et Pujo zostają przewiezieni do więzienia w Clairvaux, dawnym opactwie cystersów, ufundowanym przez św. Bernarda i przekształconym w więzienie za Napoleona. Do tego samego więzienia został przewieziony Xavier Vallat, dawny sympatyk AF oraz Wysoki Komisarz ds. Żydowskich w Vichy, skazany na dziesięć lat więzienia i dożywotne pozbawienie praw honorowych. Siedem miesięcy później Pujo został warunkowo zwolniony.

14 kwietnia 1947

Generał de Gaulle zakłada Zgromadzenie Ludu Francuskiego. Przywódcy AF uznają, że RPF może odegrać pożyteczną rolę osłabienia partii.

10 czerwca 1947

Calzant zakłada *Aspects de la France et du Monde* (nazwa *l'Action française* została zakazana na zawsze), jako dwumiesięcznik, a następnie (od listopada 1948) tygodnik. Maurras współpracuje z tym periodykiem pod różnymi pseudonimami (Pierre Garnier, Octavo Martin, Cynegire).

Założenie stowarzyszenia Przyjaciele *Aspects de la France*.

24 mai 1948

Minister spraw wewnętrznych Jules Moch wydaje zakaz wykładania *Aspects de la France* w kioskach na mocy ustawy regulującej publikacje pornograficzne! Zakaz będzie obowiązywał aż do 1951 roku.

1948

Młody filozof i dziennikarz, Jean-Louis Lagor (prawdziwe nazwisko: Jean Arfel, później sławny pod innym pseudonimem: Jean Madiran), zostaje „namaszczony” przez Maurrasa do uzgodnienia jego „empiryzmu organizacyjnego” z tomizmem. Publikuje *Filozofię polityczną świętego Tomasza*.

13 octobre 1946

Le projet de la nouvelle Constitution est adopté par référendum. La Quatrième République voit le jour, dans la forme d'une démocratie parlementaire. Sa scène politique est dominée par trois partis politiques : communiste, socialiste, et démocrate-chrétien (MRP).

18 mars 1947

Maurras et Pujo sont transportés à la prison de Clairvaux, ancienne abbaye des citeaux fondée par saint Bernard et transformée en prison sous Napoléon. Là-bas se trouve également Xavier Vallat, ancien symphisant de l'A.F. et Commissaire général aux questions juives au gouvernement Vichy, condamné à dix ans d'emprisonnement et à l'indignité civique perpétuelle. Sept mois plus tard Pujo se trouve en libération conditionnelle.

14 avril 1947

Le général de Gaulle crée le Rassemblement du peuple français. Les dirigeants de l'A.F. admettront que RPF puisse jouer un rôle utile en renversant les partis.

10 juin 1947

Calzant fonde *Aspects de la France et du Monde* (le nom *l'Action française* étant interdit à perpétuité), publication bimensuelle, puis (en novembre 1948) hebdomadaire. Maurras collabore avec cette périodique sous des pseudonymes divers (Pierre Garnier, Octave Martin, Cynegire).

Création de l'association : Les Amis d'*Aspects de la France*.

24 mai 1948

Jules Moch, ministre de l'Intérieur, signe un arrêté interdisant l'exposition d'*Aspects de la France* dans les kiosques en vertu d'une loi qui régleme les publications pornographiques ! L'arrêté ne sera rapporté qu'en 1951.

1948

Jean-Louis Lagor, jeune philosophe et journaliste, (Jean Arfel de son vrai nom, renommé plus tard sous son autre pseudonyme Jean Madiran), est « onctué » par Maurras pour harmoniser son « empirisme organisateur » d'avec le thomisme. Il publie *La philosophie politique de saint Thomas*.

20 grudnia 1949

Wielkie zgromadzenie w sali Towarzystw Naukowych celem upomnienia się o rewizję procesu Maurrasa. Pomiędzy innymi uczestniczyli w nim: Massis, Gaxotte, Daniel Halévy i Gabriel Marcel. Zgromadzenie to było pierwszą po wojnie manifestacją „pojednania narodowego” pomiędzy wiernymi Marszałka i wiernymi Generała: M. Pujo i płk Rémy podali sobie ręce.

Kwiecień 1950

Maurras kończy swoje trzy książki „testamentalne”: testament polityczny *Wasze piękne dziś*, testament literacki *Dla młodego Francuza* i testament duchowy *Błogosławiony Pius X, wybawienie Francji*.

24 czerwca 1950

Prawo o wygnaniu zostaje uchylone. Niemniej, Książęta z dawnych rodzin panujących mogą być wydaleny w razie „zakłócenia porządku publicznego”.

1951

Massis publikuje książkę *Maurras i nasze czasy* w dwu tomach.

Mai 1951

Maurras otrzymuje list od premiera–dyktatora Portugalii, Salazara. Prosił on o radę czy po śmierci prezydenta Republiki Portugalskiej, marszałka Carmony, powinien pozostać na czele rządu, czy przekazać innym kierownictwo kraju? Maurras odpowiedział: „Proszę pozostać! [...] Niech Pan kontynuuje wzrastanie złotej gałęzi porządku, autorytetu i wolności!”.

23 lipca 1951

Śmierć marszałka Pétaina w Port Joinville, podczas internowania na wyspie d'Yeu w Wandei.

Przyjaciele AF organizują nocne czuwanie pod Łukiem Triumfalnym.

9 lutego 1952

Wycieńczony uremiał Maurras jest przewieziony do szpitala w klinice prywatnej, kierowanej przez dr. Goreckiego.

20 décembre 1949

Une grande réunion à la salle des Sociétés savantes pour réclamer la révision du procès Maurras. S'y trouvent entre autres : Massis, Gaxotte, Daniel Halévy et Gabriel Marcel. Cette réunion est une première manifestation de la « réconciliation nationale » après la guerre entre les fidèles du Maréchal et les fidèles du Général : M. Pujo et le colonel Rémy se serrent la main.

Avril 1950

Maurras achève ses trois livres « testamentaires » : un testament politique *Votre Bel Aujord'hui*, un testament littéraire *Pour un jeune Français*, et un testament spirituel *le Bienheureux Pie X, sauveur de la France*.

24 juin 1950

La Loi d'exil est abrogée. Néanmoins, les Princes issus des anciennes familles souveraines restent passibles d'expulsion en cas de « troubles à l'ordre public ».

1951

Massis publie le livre *Maurras et notre temps*, en deux volumes.

Mai 1951

Maurras reçoit une lettre de Salazar, premier ministre-dictateur de Portugal. Il demande son conseil si après la mort du président de la République du Portugal, le maréchal Carmona, il devrait continuer à présider le gouvernement ou bien de laisser aux autres la direction du pays ? Maurras lui répond : « Restez ! Tenez ! [...] Continuez, vous, d'élever le rameau d'or de l'ordre, de l'autorité et des libertés ! ».

23 juillet 1951

Le mort du maréchal Pétain à Port Joinville durant son internement sur l'île d'Yeu en Vendée.

Les amis de l'A.F. organisent une veillée de nuit sous l'Arc de Triomphe.

9 février 1952

Maurras, épuisé de l'urémie, est transféré de l'Hôtel-Dieu à la clinique privée dirigée par le Dr Gorecki.

19 marca 1952

Po siedmiu latach i siedmiu miesiącach odosobnienia, w wieku 82 lat, Maurras jest wolny, ułaskawiony przez prezydenta Republiki Vincenta Auriola. Nie może jednak opuścić departamentu Indre-et-Loire: Paryż i Martigues są przed nim zamknięte. Jego bratanek i adoptowany syn, Jacques Maurras przewozi go do kliniki Św. Grzegorza w Saint-Symphorien-les-Tours.

Pierwszą czynnością Maurrasa po odzyskaniu wolności był napisanie listu do prezydenta Republiki. Podziękował mu za uwolnienie go, lecz jednocześnie zażądał „głowy” François de Menthona (ministra sprawiedliwości w czasie Wyzwolenia), dla zadośćuczynienia dziesiątków tysięcy ofiar czystki. W rewanżu, 19 kwietnia minister sprawiedliwości powiadomił Maurrasa o odrzuceniu jego dwóch podań o rewizję procesu z 1945 roku.

13 listopada 1952

Maurras wzywa kanonika Cormier. „Nadszedł czas, aby ksiądz pomógł mi dopełnić to, co powinno być zrobione...”, powiedział mu. Wypowiadał się, odmówił *Confiteor* i uzyskał rozgrzeszenie, a następnie ostatnie namaszczenie.

16 listopada 1952

Charles Maurras umiera. Chrześcijańską śmiercią ukoronował swoje dzieło.

18 listopada, na drodze pomiędzy kościołem a dworcem w Tours dziesięć wozów CRS było przygotowanych do interwencji na wypadek zbyt głośnych manifestacji hołdu... 23 listopada odbyła się ostatnia ceremonia w ogrodzie [posiadłości rodzinnej] „Droga do Raju” w Martigues.

Grudzień 1952

Krytyk Bernard Frank, w piśmie *Les Temps modernes*, nazwał (ironicznie) „huzarami” młodych, świetnych pisarzy (Roger Nimier, Michel Déon, Jacques Laurent, Antoine Blondin, Jacques Perret). Ruch „huzarów” był literackim wyrazem AF czy też, szerzej, literackiej prawicy, i przeciwstawiał się egzystencjalistom.

29 stycznia 1953

Gaxotte jest wybrany do Akademii Francuskiej.

19 mars 1952

Après sept ans et sept mois de réclusion, Maurras, âgé de 82 ans, est libre, gracié par le président de la République, Vincent Auriol. Mais il ne peut pas quitter le département d'Indre-et-Loire ; Paris et Martignes lui étant interdits. Son neveu et fils adopté Jacques Maurras l'accompagne à la clinique Saint-Grégoire à Saint-Symphorien-les-Tours.

Le premier acte en liberté de Maurras est d'écrire au président de la République. Il le remercie de lui avoir rendu la liberté, mais aussi il réclame la « tête » de François de Menthon (ministre de la Justice à la Libération) en expiation des dizaines de milliers des victimes de l'épuration. En revanche, le 19 août, le Garde des Sceaux informe Maurras que ses deux requêtes concernant la révision du procès de 1945 ont été rejetées.

13 novembre 1952

Maurras appelle le chanoine Cormier. « Il est temps que vous m'aidiez à accomplir ce qu'il faut que je fasse... », lui dit-il. Il se confesse, récite le *Confiteor*, reçoit l'absolution, et puis l'extrême-onction.

16 novembre 1952

Charles Maurras est mort. Par sa mort chrétienne il a couronné l'œuvre de sa vie.

Le 18, sur la voie entre l'église et la gare de Tours dix cars de C.R.S. attendent prêts à intervenir en cas de manifestation d'hommage trop éclatante... Le 23, l'ultime cérémonie se déroule dans le jardin du Chemin de Paradis à Martignes.

Décembre 1952

Dans le journal *Le Temps modernes* Bernard Frank, critique littéraire, nomme (ironiquement) tels « hussards » un groupe de jeunes écrivains brillantes (Roger Nimier, Michel Déon, Jacques Laurent, Antoine Blondin, Jacques Perret). Le mouvement des Hussards a été une expression littéraire des idées d'A.F. ou, plus largement, de la droite littéraire ; il s'oppose aux existentialistes.

29 janvier 1953

Gaxotte est élu à l'Académie française.

1954

W wydawnictwie Flammarion ukazują się *Dzieła główne* Maurrasa w czterech tomach.

1954

AF angażuje się w kampanię przeciwko projektowi Europejskiej Wspólnoty Obronnej, prowadzącemu do utworzenia zintegrowanej armii europejskiej.

15 lutego 1954

Umiera Maxime Real del Sarte, założyciel i szef Kamelotów Króla.

24 kwietnia 1954

Aspects de la France przyjmują podtytuł: *Tygodnik Akcji Francuskiej*.

Listopad 1954

Boutang opuszcza redakcję *Aspects de la France*. W 1955 roku, wraz z filozofem Michelelem Vivierem, zakłada dziennik *la Nation française*. Dziedzictwo maurrasowskie dzieli się pomiędzy dwa rywalizujące dzienniki: *Aspects* i *Nation française*.

Boutang coraz bardziej wspiera generała de Gaulle'a, zwłaszcza w jego walce o ustanowienie modelu monarchicznego, założonego, jego zdaniem, w konstytucji V Republiki. Pojedna się z AF w chwili wydarzeń majowych 1968 roku.

Marzec 1955

Zostaje założony miesięcznik studencki *Amitiés françaises universitaires*, kierowany przez Philippe'a Roussela.

6 września 1955

Umiera Maurice Pujo.

Jesień 1955

AF odradza się pod nazwą **Restauracja Narodowa — Centrum Propagandy Rojalistycznej i Akcji Francuskiej**. Pierwszym przewodniczącym RN zostaje Louis Olivier hr. de Roux, syn adwokata Marie de Roux, doradcy prawnego AF przed wojną. Sekretarzem generalnym zostaje były kamelota królewski, Pierre Juhel.

1954

Chez Flammarion paraissent les *Œuvres capitales* de Maurras en quatre volumes.

1954

L'A.F. s'engage dans une campagne contre le projet de la Communauté européenne de Défense qui devait aboutir à la création d'une armée européenne intégrée.

15 février 1954

Mort de Maxime Real del Sarte, fondateur et chef des Camelots du Roi.

24 avril 1954

Aspects de la France ajoutent comme sous-titre : *l'Hebdomadaire d'Action française*.

Novembre 1954

Boutang quitte la rédaction d'*Aspects de la France*. En 1955, avec le philosophe Michel Vivier, il crée le journal *la Nation française*. L'héritage maurrassien se partage désormais entre deux journaux rivaux : *Aspects* et *la Nation française*.

De plus en plus, Boutang va soutenir le général de Gaulle, surtout dans son combat pour instaurer un modèle monarchique sur lequel repose, selon lui, la constitution de la Ve République. Il se réconciliera avec l'A.F. au moment des événements de mai 1968.

Mars 1955

Amitiés françaises universitaires voient le jour ; c'est un mensuel des étudiants dirigé par Philippe Roussel.

6 septembre 1955

Mort de Maurice Pujol.

Automne 1955

L'A.F. renaît sous l'appellation de la Restauration nationale — Centre de Propagande royaliste et d'Action française. Le premier président de la R.N. devient le comte Louis-Olivier de Roux, fils du bâtonnier Marie de Roux qui fut conseiller juridique de l'A.F. avant la guerre. Le secrétaire général en est Pierre Juhel, ancien camelot du Roi.

Listopad 1956

AF uczestniczy w wielkiej manifestacji, która przeszła przez Paryż w proteście przeciwko sowieckim represjom na Węgrzech.

1957

AF zwalcza Traktat Rzymski, ustanawiający Europejską Wspólnotę Gospodarczą.

13 maja–1 czerwca 1958

Powstanie w Algierze w obronie Algierii Francuskiej, w którym uczestniczy AF, zostaje wykorzystane przez gaullistów. De Gaulle zostaje powołany na szefa rządu z misją nadania Francji nowej konstytucji.

28 września 1958

W referendum dotyczącym nowej konstytucji, która pozwoli de Gaulle'owi skonsolidować władzę z ogromnymi uprawnieniami, AF opowiada się za „tak” z dwu powodów: 1) ponieważ „tak” oznacza odrzucenie IV Republiki, której polityka była katastrofalna i która ustanawiała anarchię oraz bezsilność państwa; 2) w Algierii armia wezwała do głosowania „tak”, toteż jej „tak” znaczy „tak” dla Francji.

4 października–21 grudnia 1958

Piąta Republika jest ustanowiona przez ogłoszenie nowej konstytucji i przez wybór Charlesa de Gaulle'a na prezydenta Republiki.

16 września 1959

De Gaulle wygłasza mowę zapowiadającą samostanowienie Algierii. Trzy dni później w *Aspects de la France* ukazuje się nagłówek: *De Gaulle pod Sąd Najwyższy!*

19 maja 1960

Massis wybrany do Akademii Francuskiej.

11 października 1960

Drugi syn Henryk Orleańskiego, Franciszek książę Orleański (tytuł pośmiertny) poległ za Francję w Algierii. Pośmiertnie został odznaczony Legią Honorową przez prezydenta Republiki.

Novembre 1956

L'A.F. participe à la grande manifestation qui traverse Paris pour protester contre les représailles soviétiques en Hongrie.

1957

L'A.F. combat le traité de Rome qui institue la Communauté économique européenne.

13 mai-1er juin 1958

L'insurrection d'Alger pour la cause de l'Algérie française où l'A.F. participe également est aussitôt confisquée par les gaullistes. De Gaulle est nommé le chef de gouvernement avec la mission de donner une nouvelle Constitution à la France.

28 septembre 1958

Dans le référendum sur la nouvelle Constitution qui permettra à de Gaulle de consolider son pouvoir aux prérogatives considérables, l'A.F. se prononce par un « oui », et cela pour deux raisons : 1) parce que ce « oui » signifie le rejet de la IVe République dont la politique a été calamiteuse et qui a provoqué l'anarchie et l'impuissance de l'État ; 2) parce qu'en Algérie l'Armée appelle à voter « oui », et ce « oui » signifie en même temps le « oui » pour la France.

4 octobre-21 décembre 1958

La Cinquième République est créée suite de la promulgation de la nouvelle Constitution et de l'élection de Charles de Gaulle à la présidence de la République.

16 septembre 1959

De Gaulle prononce son discours sur l'autodétermination de l'Algérie. Trois jours après, *Aspects de la France* paraît avec ce titre : *De Gaulle en Haute-Cour !*

19 mai 1960

Massis est élu à l'Académie française.

11 octobre 1960

François duc d'Orléans (à titre posthume), deuxième fils d'Henri d'Orléans, est mort pour la France en Algérie. Il est décoré de la Légion d'honneur à titre posthume, par le président de la République.

1961-1962

Po puczu generałów z 23 kwietnia 1961, AF walczy o Algierię Francuską we współpracy z Organizacją Tajnej Armii. Udziela schronienia wielu szefom OAS, pomaga im w bezpiecznym przemieszczaniu się po metropolii, ułatwia nawiązanie kontaktów i ubezpiecza ucieczkę. Pewna liczba członków AF została internowana w obozach koncentracyjnych w Thol i Saint-Maurice l'Ardoise.

28 czerwca 1962

Umiera Georges Calzant, współdyrektor *Aspects de la France*. Jedynym dyrektorem zostaje Vallat.

9 września 1962

Zgon w wieku 47 lat L.O. de Roux, przewodniczącego RN (czyli Komitetu Kierowniczego AF). Zastępuje go przemysłowiec Bernard Mallet.

11 października 1962-8 grudnia 1965

Drugi Sobór Watykański, który ogłosił, między innymi, *Deklarację o Wolności Religijnej*, sprzeczną z ideą państwa katolickiego.

Grudzień 1963

AF broni pamięci papieża Piusa XII, szkalowanego w sztuce teatralnej *Namiestnik* — dziele Niemca, Rolfa Hochhutha, granej w Ateneum. Interweniuje policja i za każdym razem następują liczne aresztowania.

1964

Amitiés françaises universitaires są zastąpione przez *l'Action française université*. Dyrektorem pisma zostaje Pierre Pujo (syn Maurice'a i chrześniak Maurrasa, który nazywał go „mój przyjaciel Petros”).

Luty 1966

P. Pujo zostaje dyrektorem *Aspects de la France*.

1967

Przestaje ukazywać się *La Nation française*.

1961-1962

Après le Putsch des Généraux du 23 avril 1961, l'A.F. combat pour l'Algérie française en collaboration avec l'Organisation armée secrète. Elle protège plusieurs dirigeants de l'O.A.S., leur permet de circuler sans encombrés en métropole, facilite leurs liaisons et leur assure le refuge. Un certain nombre des membres de l'A.F. seront internés dans les camps de concentration de Thol et de Saint-Maurice l'Ardoise.

28 juin 1962

Mort de Georges Calzant, co-directeur d'*Aspects de la France*. Vallat devient ses seul directeur.

9 septembre 1962

Décès de L.-O. de Roux, président de la R.N. (c'est-à-dire du Comité directeur de l'A.F.) à l'âge de 47 ans. Il est remplacé par un industriel Bernard Mallet.

11 octobre 1962-8 décembre 1965

Le deuxième Concile de Vatican qui annonce, entre autres, *la Déclaration sur la liberté religieuse* demeurant en contradiction avec l'idée de l'État catholique.

Décembre 1963

L'A.F. défend la mémoire du Pape Pie XII, calomnié dans une pièce de théâtre *Le Vicaire*, œuvre d'un Allemand, Rolf Hochhuth, qui est jouée à l'Athénée. La police intervient régulièrement et fait de nombreuses arrestations.

1964

Les *Amitiés françaises universitaires* sont remplacées par *l'Action française université*. Pierre Pujo (fils de Maurice et filleul de Maurras qui lui appelle « mon ami Petros ») en est le directeur.

Février 1966

P. Pujo devient le directeur d'*Aspects de la France*.

1967

La Nation française cesse de paraître.

20 kwietnia 1968

Setna rocznica urodzin Charlesa Maurrasa. 4 maja, w Teatrze Champs-Élysées, Komitet rocznicowy, utworzony z inicjatywy Jacquesa i Nicole Maurrasów, zorganizował uroczystość, której przewodniczył książę de Lévis Mirepoix. W Paryżu i na prowincji wielokrotnie prezentowano montaż audiowizualny Suzanne Rousseau i Nicole Maurras *Maurras żywy*.

Maj-czerwiec 1968

Lewacka rebelia na Sorbonie. Studenci AF mobilizują się przeciwko ofensywie anarchistycznej i marksistowskiej. Od 13 maja są oni na pierwszej linii manifestantów, którzy każdego wieczora zbierają się pod Łukiem Triumfalnym.

Lecz pozycja AF jest również następująca: zwalczamy marksistów i anarchistów oraz pokazujemy, że AF opowiadając się za autonomią uniwersytecką, zaszczepianiem pracownikom ducha korporacyjnego w ustroju oraz za decentralizacją, odpowiada na dążenia Francuzów.

Listopad 1968

W Instytucie Studiów Politycznych w Aix-en-Provence miała miejsce pierwsza konferencja uniwersytecka poświęcona Maurrasowi. Zorganizowało ją Centrum Charlesa Maurrasa, założone z inicjatywy młodego badacza euroazjatyckiego, Victora N'Guyen... syna robotnika komunistycznego i siostrzeńca Ho Szi Mina.

28 kwietnia 1969

De Gaulle odchodzi po przegranym referendum.

15 czerwca 1969

Studenci AF manifestują w okolicach Champs-Élysées, wznosząc okrzyki przeciwko republice. Sekretarz generalny RN, Juhel, jest ciężko pobity przez policję, aresztowany i hospitalizowany.

1970

Arcybiskup Marcel Lefebvre, obrońca Tradycji katolickiej (i admirał kontrrewolucyjnej myśli Maurrasa) zakłada w Écône (Szwajcaria) Bractwo Kapłańskie Św. Piusa X.

20 avril 1968

Le centenaire de la naissance de Charles Maurras. Le 4 mai, le Comité du Centenaire créé à l'initiative de Jacques et de Nicole Maurras organise une séance d'hommage au Théâtre des Champs-Élysées. Elle est présidée par le duc de Lévis Mirepoix. Un montage audiovisuel préparé par Suzanne Rousseau et Nicole Maurras et intitulé *Maurras vivant* est présenté en plusieurs occasions à Paris et en province.

Mai-juin 1968

La rébellion gauchiste à la Sorbonne. Les étudiants de l'A.F. se mobilisent pour faire face à l'offensive anarchiste et marxiste. A partir du 13 mai, ils sont au premier rang des manifestants qui, tous les soirs, se rassemblent près de l'Arc de Triomphe.

La position propre de l'A.F. est la suivante : nous combattons les marxistes et les anarchistes et nous montrons que l'A.F., en préconisant l'autonomie des universités, soutient l'intérêt des travailleurs pour un régime d'esprit corporatif et pour la décentralisation, ce qui répond aux aspirations des Français.

Novembre 1968

Le premier colloque universitaire consacré à Maurras a lieu à l'Institut d'Etudes Politiques d'Aix-en-Provence. Il est organisé par le Centre Charles Maurras qui vient de se fonder à l'initiative d'un jeune chercheur eurasien, Victor N'Guyen... fils d'un ouvrier communiste et neveu d'Ho Chi Minh.

28 avril 1969

De Gaulle s'en va après le référendum perdue.

15 juin 1969

Les étudiants de l'A.F. manifestent aux abords des Champs-Élysées en criant leur refus de la république. Juhel, secrétaire général de la R.N., est violemment frappé par la police, arrêté et hospitalisé.

1970

Mgr archevêque Marcel Lefebvre, défenseur de la Tradition catholique (et l'admirateur de la pensée contre-révolutionnaire de Maurras) fonde la Fraternité sacerdotale Saint-Pie-X à Écône (Suisse).

16 kwietnia 1970

Umiera Henri Massis.

9 listopada 1970

Umiera Charles de Gaulle.

Marzec-kwiecień 1971

Rozłam w RN i utworzenie Nowej Akcji Francuskiej (NAF) z Bertrandem Renouvinem (synem Jacquesa), Yvanem Aumontem, Gérardem Leclerc'iem i innymi. Grupa ta będzie ewoluować ku rojalizmowi liberalnemu i demokratycznemu.

14 lipca 1971

Śmierć Bernarda Malleta. Jego następcą jest Guy Rérolle, który pragnie szukać „pojednania” z NAF.

6 stycznia 1972

Umiera Xavier Vallat, były dyrektor *Aspects de la France* i dyrektor honorowy od 1969 roku.

Maj-czerwiec 1972

Nowy rozłam w RN. Zerwanie Rérolle'a, który zakłada Federację Zjednoczonych Rojalistów Francuskich (FURF). Wkrótce zostanie on zastąpiony przez Jeana de Beauregarda.

5 października 1972

Jean-Marie Le Pen (jako student, bliski AF) tworzy z różnych organizacji Front Narodowy, pierwszą partię nacjonalistyczną („prawicy narodowej”), które odegra ważną rolę w życiu politycznym współczesnej Francji.

Listopad 1972

Prezydent Republiki Georges Pompidou powołuje się na Maurrasa w długim cytacie z jego książki *Kilonia i Tanger*, aby zdefiniować to, co konieczne w polityce zewnętrznej Francji.

5 maja 1974

W pierwszej turze wyborów prezydenckich przewodniczący NAF, B. Renouvin otrzymał 0,17% głosów.

16 avril 1970

Mort d'Henri Massis.

9 novembre 1970

Charles de Gaulle est mort.

Mars-avril 1971

La scission dans la R.N. et la création de la Nouvelle Action française (N.A.F.) avec Bertrand Renouvin (fils de Jacques), Yvan Aumont, Gérard Leclerc et autres. Cette groupe évoluera vers un royalisme libéral et démocratique.

14 juillet 1971

Mort de Bernard Mallet. Son successeur est Guy Rérolle, qui veut chercher une « réconciliation » avec la N.A.F.

6 janvier 1972

Mort de Xavier Vallat, ancien directeur d'*Aspects de la France* et leur directeur honoraire jusqu'en 1969.

Mai-juin 1972

Nouvelle scission dans la R.N. Rupture de Rérolle qui crée une Fédération des unions royalistes de France (F.U.R.F). Aussitôt il sera remplacé par Jean de Beauregard.

5 octobre 1972

Jean-Marie Le Pen (a l'époque étudiant proche de l'A.F.) rassemble des organisations divers au Front national, premier parti nationaliste (la « droite nationale ») qui jouera un rôle important dans la vie politique de la France contemporaine.

Novembre 1972

Le président de la République, Georges Pompidou, fait référence à Maurras, en citant longuement son livre *Kiel et Tanger* pour définir ce que doit être la politique extérieure de la France.

5 mai 1974

Au premier tour des élections présidentielles, le président de la N.A.F., B. Renouvin obtient 0,17% des suffrages.

1974

Rozłam w NAF i utworzenie Komitetu Koordynacyjnego Działań Rojalistycznych (COPCOR), kierowanego przez F. O'Driscolla.

21 listopada 1974

Abp Lefebvre ogłasza manifest podsumowujący jego stanowisko: „Jesteśmy przywiązani całym sercem, całą naszą duszą do Rzymu katolickiego, strzegącego wiary katolickiej i tradycji niezbędnych do podtrzymania tej wiary, do Rzymu wiecznego, nauczycielki mądrości i prawdy. Lecz odmawiamy i zawsze odmawialiśmy podążania za Rzymem o tendencjach nmodernistycznych i neoprote stanckich, które objawiły się wyraźnie podczas Soboru Watykańskiego II i po soborze, we wszystkich reformach, które są podejmowane”.

W konsekwencji, wiosną 1975 roku biskup Fryburga cofnął upoważnienie dla FSSPX.

1974–1981

Walka AF przeciwko „zaawansowanemu liberalizmowi”, będącemu filozofią nowego prezydenta Republiki, Valéry'ego Giscarda d'Estaing. AF prowadzi kampanię przeciwko legalizacji aborcji („prawo Veil”), dozwoleniu sprzedaży pigułek antykoncepcyjnych dziewczętom od 13 roku życia i ułatwieniom rozvodu. Wspiera zwłaszcza kampanię prowadzoną przez stowarzyszenie „Pozwólcie im żyć”.

Wrzesień 1974

P. Pujo rozpoczyna kampanię w obronie praw mieszkańców wyspy Mayotte do pozostania przy Francji, zgodnie z ich życzeniem, podczas gdy Giscard chciał pozbyć się całego archipelagu Komorów. Kampania trwała dwa lata. Ostatecznie, Mayotte pozostała francuska.

20 marca 1976

O godzinie szóstej rano wybucha bomba pod biurem *Aspects de la France*. Nikt nie przyznał się do zamachu.

22 lipca 1976

Papież Paweł VI suspenduje *a divinis* abpa Lefebvre'a z powodu wyświęcenia 13 księży bez upoważnienia.

1974

Scission dans la N.A.F. et création du Comité de coordination des opérations royalistes (COPCOR), dirigé par F. O'Driscoll.

21 novembre 1974

Mgr Lefebvre publie un manifeste qui résume ses positions : « Nous adhérons de tout cœur, de toute notre âme à la Rome catholique, gardienne de la Foi catholique et des traditions nécessaires au maintien de cette foi, à la Rome éternelle, maîtresse de sagesse et de vérité. Nous refusons par contre et avons toujours refusé de suivre la Rome de tendance néo-moderniste et néo-protestante qui s'est manifestée clairement dans le concile Vatican II et après le concile dans toutes les réformes qui en sont issues ».

En conséquence, au printemps 1975, l'évêque de Fribourg retire son autorisation à la FSSPX.

1974-1981

La lutte de l'A.F. contre « le libéralisme de type avancé » qui sert de philosophie de base au nouveau président de la République, Valéry Giscard d'Estaing. L'A.F. fait campagnes contre la légalisation de l'avortement (la « loi Veil »), l'autorisation de la vente des pilules contraceptives aux filles dès l'âge de 13 ans, et les facilitations au divorce. Elle appuiera notamment la campagne menée par l'Association « Laissez-les-vivre ».

Septembre 1974

P. Pujo commence une campagne pour défendre le droit des habitants de l'île de Mayotte à demeurer français comme ils le réclament, alors que Giscard veut larguer l'ensemble de l'archipel des Comores. La campagne va durer deux ans. Finalement Mayotte restera française.

20 mars 1976

À six heures du matin, une bombe explose sur le palier des bureaux d'*Aspects de la France*. L'attentat n'est pas revendiqué.

22 juillet 1976

Le Pape Paul VI frappe Mgr Lefebvre d'une suspense *a divinis*, pour ordination de 13 prêtres sans *lettres dimissiores*.

29 sierpnia 1976

Abp Lefebvre odprawia „mszę z Lille”, podczas której zadeklaruje, iż „nie można dialogować ani z masonami, ani z komunistami, ponieważ nie może być dialogu z diabłem!”.

27 lutego 1977

Wierni tradycjoniści, prowadzeni przez prałata François Ducaud-Bourgeta, zajmują kościół św. Mikołaja Chardonnetta w Paryżu, dla celebracji rytu trydenckiego.

1977

Nowym przewodniczącym RN (Komitetu Kierowniczego AF) zostaje dyrektor *Aspects de la France*, P. Pujo.

1978

Nowa Akcja Francuska zmienia nazwę na: Nowa Akcja Rojalistyczna (NAR) i szuka zbliżenia z lewicą. Tygodnik *La Nouvelle Action française* staje się *Le Royaliste*.

NAR pragnie instauracji monarchii konstytucyjnej, według totalnie demokratycznego modelu aktualnych monarchii europejskich. Akceptuje pierwszą fazę Rewolucji Francuskiej i *Deklarację Praw Człowieka i Obywatela*; uczestniczy we wszystkich kampaniach wyborczych; deklaruje walkę przeciwko „rasizmowi”, „antysemityzmowi” i „ksenofobii”, lecz również przeciwko „Europie ponadnarodowej”. Jej rojalizm jest całkowitą „herezją” względem doktryny maurrasowskiej, która jest namiętnie antydemokratyczna i kontrrewolucyjna.

1979

Połączenie COPCOR i FURF: utworzenie Ruchu Rojalistów Francuskich (MRF). W następnym roku MRF powraca do jedności z RN.

1980

Na miejsce *l'Action française étudiante* wychodzą *Cahiers d'Action française*.

29 août 1976

Mgr Lefebvre célèbre la « messe de Lille », au cours de laquelle il déclare qu'« on ne peut ni dialoguer avec les franc-maçons, ni avec les communistes, car on ne dialogue pas avec le diable ! ».

27 février 1977

Des fidèles traditionnalistes, menés par Mgr François Ducaud-Bourget, rendent l'église Saint-Nicolas-du-Chardonnet à Paris, au rite Tridentin.

1977

P. Pujo, directeur d'*Aspects de la France* devient nouveau président de la R.N. (du Comité directeur de l'A.F.).

Octobre 1978

La Nouvelle Action française change son nom à la Nouvelle Action royaliste (N.A.R.) et cherche d'un rapprochement avec la gauche. *La Nouvelle Action française hebdo* devient *Le Royaliste*.

N.A.R. souhaite l'instauration d'une monarchie constitutionnelle, selon le modèle totalement démocratique des monarchies européennes actuelles. Elle accepte la première étape de la Révolution française et la *Déclaration des Droits de l'Homme et du Citoyen* ; elle participe à tous les campagnes électorales ; elle déclare la lutte contre le « racisme », l'« antisémitisme » et la « xénophobie », mais aussi contre l'« Europe supranationale ». Son royalisme est une « hérésie » complète par rapport à la doctrine maurrasienne qui est passionnément antidémocratique et contre-révolutionnaire.

1979

Regroupement du COPCOR et de la F.U.R.F. : création du Mouvement royaliste français (M.R.F.). L'année prochaine le MRF réintègre la R.N.

1980

Lancement des *Cahiers d'Action française* qui remplacent *l'Action française étudiante*.

1 czerwca 1980

Podczas swojej pierwszej pielgrzymki do Francji, papież Jan Paweł II postawił Francuzom pytanie: „Francjo, najstarsza córo Kościoła, wychowawczyni narodów, co uczyniłaś ze swoim chrztem? Co uczyniłaś ze swoim chrześcijańskim dziedzictwem, ze swoją chwalebłą przeszłością, ze swoim powinowactwem z Chrystusem?”.

26 lipca 1980

Umiera Pierre Juhel, sekretarz generalny RN. Zastępuje go Guy Steinbach, były kamelot królewski i członek Komitetu Kierowniczego od 1971.

Kwiecień–maj 1981

W wyborach prezydenckich NAR poparła kandydaturę socjalisty François Mitteranda. Ten wyraził później swoją wdzięczność mianując Renouvina członkiem Rady Ekonomicznej i Społecznej.

1981–1987

Dojście socjalistów do władzy prowadzi AF ku wydaniu nowych bitew. Powtarza ona zatem, że socjalizm jest naturalnym dzieckiem demokracji i że liberalizm nie stanowi antidotum na socjalizm ponieważ jeden i drugi partycypują w tej samej filozofii indywidualistycznej i rewolucyjnej. Należy im przeciwstawić odrodzenie ciał pośredniczących.

Począwszy od 1982 roku AF organizuje liczne kolokwia mające za temat: *O odpowiedź na socjalizm* (1982), *Bronić narodu* (1983), *Jutro monarchia* (1984), *Maurras dzisiaj* (1985), *Polityczne znaczenie Tysiąclecia Kapetyngów* (1987).

1983–1988

AF prowadzi kampanię w obronie unii Nowej Kaledonii z Francją. P. Pujo przebywa dwukrotnie w Kaledonii: w październiku 1984 i we wrześniu 1988 roku, nawiązując liczne kontakty z lojalistami melanezyjskimi.

1er juin 1980

Pendant son premier pèlerinage en France, le Pape Jean-Paul II pose aux Français la question suivante : « France, fille aînée de l'Église, éducatrice des peuples, qu'as-tu fait de ton baptême ? Qu'as-tu fait de ton héritage chrétien, de ton glorieux passé, de ton appartenance au Christ ? ».

6 juillet 1980

Mort de Pierre Juhel, secrétaire général de la R.N. Il est remplacé par Guy Steinbach, ancien camelot du Roi et membre du Comité directeur depuis 1971.

Avril-mai 1981

Dans des élections présidentielles, la N.A.R. soutient la candidature du socialiste François Mitterrand. Celui-ci exprimera sa reconnaissance plus tard en nommant Renouvin membre du Conseil économique et social.

1981-1987

L'arrivée des socialistes au pouvoir conduit l'A.F. à livrer de nouveaux combats. Elle répète alors que le socialisme est l'enfant naturel de la démocratie et que le libéralisme n'est pas l'antidote au socialisme parce que l'un et l'autre font partie d'une même philosophie individualiste et révolutionnaire. Il faut leur opposer la renaissance des corps intermédiaires.

A partir de 1982, l'A.F. organise plusieurs colloques ayant pour thèmes : *Pour une riposte au socialisme* (1982), *Défendre la nation* (1983), *Demain la Monarchie* (1984), *Maurras aujourd'hui* (1985), *La signification politique du Millénaire capétien* (1987).

1983-1988

L'A.F. fait la campagne de soutien pour l'union de la Nouvelle-Calédonie avec la France. P. Pujo séjourne en Calédonie deux fois : en octobre 1984 et en septembre 1988 ; il a de nombreux contacts avec les melanésienistes.

1984

Skandal w Domu Orleańskim. 3 lutego małżeństwo Henryka hrabiego Clermont z księżniczką Marią Teresą Wirtemberską zostało rozwiązane przez rozwód cywilny. Według Henryka było ono „zaaranżowane” w kontekście pojednania francusko-niemieckiego. 31 października zawarł on związek cywilny z Micaelą Cousiño y Quiñones de León, również rozwódką.

Jego ojciec, Henryk Orleański, głowa Domu Orleańskiego, odebrał mu tytuł „hrabiego Clermont”, dając mu tytuł „hrabiego Mortain”. Lecz później, po „pojednaniu” tytułował go na nowo „hrabią Clermont”.

24 czerwca 1984

AF uczestniczy w wielkiej manifestacji w Wersalu na rzecz wolnej szkoły.

1 grudnia 1984

Podczas dorocznego kongresu AF w Porte de Versailles, około godziny 22 wybuchła eksplozja. Cudem, nie było ofiar. Do zamachu (prawdopodobnie anarchistycznego) nikt się nie przyznał.

1985–1986

Sektor młodzieżowy RN odnajduje dynamikę w tradycji Kamelotów Króla; to „pokolenie Maurrasa”, które przeciwstawia się „pokoleniu Mitteranda” pod hasłem: „Francja powstaje!”. Ci młodzi uczniowie Maurrasa chcą podjąć na nowo walkę intelektualną: „chcemy być intelektualni i gwałtowni!”. Wszystkie ich analizy są naznaczone maurrasowską ortodoksją, ale młodzi nie chcą, aby ich ruch był postrzegany przez opinię publiczną jako „muzeum pamiątek po Algierii Francuskiej i petainizmie” (Sébastien Lapaque).

Głównymi organami tej „generacji” są pisma studentów i licealistów AF: *Le Feu-follet* [„Błędny ogień”], pod redakcją Nicolasa Portiera, *Lycéens* et *Insurrection royaliste*.

1984

Scandale dans la Maison d'Orléans. Le 3 février, le mariage d'Henri comte de Clermont avec la princesse Marie-Thérèse de Wurtemberg est dissous par divorce (sur le plan civil). Selon Henri, ce mariage aurait été « arrangé » dans le contexte de la réconciliation franco-allemande. Le 31 octobre, il se remarie civilement avec Micaela Cousiño y Quiñones de León, elle aussi divorcée.

Son père, Henri d'Orléans, la tête de la Maison d'Orléans, lui retire le titre de « comte de Clermont » pour lui attribuer celui de « comte de Mortain ». Mais ensuite, avec une « réconciliation », il le titra de nouveau « comte de Clermont ».

24 juin 1984

L'A.F. participe à la grande manifestation de Versailles pour l'école libre.

1er décembre 1984

Pendant le congrès annuel de l'A.F. à la Porte de Versailles, vers 22 heures, a lieu une explosion. Par miracle, il n'y a pas de victimes. L'attentat, probablement d'origine anarchiste, n'est pas revendiqué.

1985-1986

Le secteur jeune de la R.N. retrouve un certain dynamisme dans la tradition des Camelots du Roi. C'est la « génération Maurras ». Cette « génération » s'oppose à la « génération Mitterand » par un slogan : « La France bouge ! ». Ces jeunes disciples de Maurras veulent relancer le combat intellectuel : « nous devons être intellectuels et violents ! ». Toutes leurs analyses sont marquées d'un maurrasisme orthodoxe, mais les jeunes ne veulent que l'image de leur mouvement dans l'opinion publique soit celle d'un « musée du souvenir de l'Algérie française et du pétainisme » (Sébastien Lapaque).

Les publications principales de cette « génération » sont les journaux étudiants et lycéens d'A.F. : *Le Feu-follet*, sous la direction de Nicolas Portier, *Lycéens* et *Insurrection royaliste*.

1986

AF jest jedynym ruchem politycznym we Francji — poza partią komunistyczną — który odrzucił Jednolity Akt Europejski, ratyfikowany w listopadzie przez parlament.

1987

Z okazji Tysiąclecia Kapetyngów P. Pujo uczestniczy w wielu zgromadzeniach organizowanych pod przewodnictwem szefa Domu Orleańskiego. W maju *Aspects de la France* publikują wywiad z hrabią Paryża. Pujo opracowuje *Nową ankietę o monarchii* z udziałem pięćdziesięciu ośmiu osobistości, w tym pięciu członków Akademii Francuskiej.

30 czerwca 1988

Abp Lefebvre, w asyście bpa António de Castro Mayera, wyświęcił czterech biskupów (pomiędzy nimi Bernarda Tissiera de Mallerais, syna działacza AF).

Nazajutrz, prefekt Kongregacji Biskupów, kardynał Gantin, oświadczył, że czterej nowi biskupi, jak również abp Lefebvre i jego koncelebrans, są „ekskomunikowani” *latae sententiae*.

Bardzo wielu działaczy AF (M. Fromentaux, Y. Chiron i inni) są sympatykami katolickiego ruchu tradycjonalistycznego, lecz AF „stara się trzymać z dala od sporów teologicznych i kanonicznych, które nie są jej domeną”. Jest ona szkołą polityczną, która „zwalcza politykę progresistów chrześcijańskich [...], lecz odrzuca wchodzenie w dyskusje specyficznie religijne” (P. Pujo).

1989

AF organizuje liczne manifestacje przeciwko obchodom Dwusetulecia Rewolucji.

1990, 1991

Policja zakazuje tradycyjnej parady Joanny d'Arc. W odwecie, studenci AF okupują jedną z wież Notre-Dame, a w 1991 roku — Panteon.

1990–1993

AF organizuje cztery „Debaty Królewskie”. Uczestniczy w nich wiele osobistości, między innymi Roger Garaudy, intelektualista, który ogłosił zerwanie z partią komunistyczną.

1986

L'A.F. est le seul mouvement politique en France — à l'exception du Parti communiste — à dénoncer l'Acte unique européen, ratifié en novembre par le Parlement.

1987

A l'occasion du Millénaire capétien P. Pujo participe à plusieurs réunions organisées sous la présidence du chef de la Maison d'Orléans. En mai, *Aspects de la France* publie un entretien avec le Comte de Paris. Pujo mène la *Nouvelle enquête sur la monarchie* auprès de cinquante-huit personnalités, dont cinq membres de l'Académie française.

30 juin 1988

Mgr Lefebvre, assisté de Mgr António de Castro Mayer, sacre quatre évêques (dont Bernard Tissier de Mallerais, fils d'un militant d'A.F.).

Le lendemain, le cardinal Gantin, préfet de la Congrégation des évêques, déclare les quatre nouveaux évêques, de même que Mgr Lefebvre et son co-célébrant, « excommuniés » *latae sententiae*.

Le grand nombre des militants d'A.F. (M. Fromentaux, Y. Chiron et autres) sont sympathisants du mouvement catholique traditionaliste, mais l'A.F. « s'attache à se tenir à l'écart des controverses théologiques et canoniques qui ne sont pas de son ressort ». Elle est l'école politique qui « combat la politique des progressistes chrétiens [...], mais elle se refuse à entrer dans des débats spécifiquement religieux » (P. Pujo).

1989

L'A.F. organise plusieurs manifestations contre le Bicentenaire de la Révolution.

1990, 1991

La police interdit le Cortège traditionnel de Jeanne d'Arc. Les étudiants d'A.F. ripostent en occupant l'une des tours de Notre-Dame et, en 1991, le Panthéon.

1990-1993

Quatre « Carrefours royaux » sont organisés par l'A.F. De nombreuses personnalités participent aux débats, parmi eux Roger Garaudy, intellectuel qui a rompu avec le Parti communiste.

Luty-marzec 1991

Starcia AF i innych ruchów prawicy ze skrajną lewicą na Sorbonie z okazji „sprawy Boudarela” (Georges Boudarel, komunista, zdezerterował do partyzantów Wietminhu podczas wojny w Indochinach. W 1953 roku był instruktorem politycznym w obozie jeńców francuskich. Skazany na śmierć, był amnestionowany w 1996 roku i został wykładowcą w uniwersytecie Paryż VII). Studenci AF byli szczególnie aktywni w żądaniu zdymisjonowania „tego czerwonego gestapowca”.

Wiosna 1991

Ukazuje się pierwszy (z dziesięciu) zeszyt przeglądu teoretycznego i dyskusyjnego „generacji Maurrasa”, *Réaction*, redagowany przez Jean-Pierre’a Deschodta i François’a Huguenina.

Wiosna 1991

Steinbach złożył rezygnację z funkcji sekretarza generalnego RN. Nie zgadzał się ze stanowiskiem zajęтым przez dziennik AF wobec wojny w Zatoce Perskiej (przeciwko militarnemu zaangażowaniu Francji). Zastąpił go Bernard Bonnaves.

6 lutego 1992

P. Pujó decyduje się zmienić tytuł pisma i wrócić do historycznego tytułu *L’Action Française*, acz dodając *Hebdo* [„Tygodnik”], aby zaznaczyć różnicę z dziennikiem *L’Action Française*.

1992

AF prowadzi ożywioną kampanię dla „nie” w referendum na temat traktatu z Maastricht.

Styczeń 1993

AF mobilizuje się do uczestnictwa w hołdzie składanym królowi Ludwikowi XVI w dwusetlecie jego śmierci. 20 stycznia wieczorem organizuje pochód z pochodniami od Conciergerie do placu Zgody. Nazajutrz rano, na wezwanie Komitetu założonego przez pisarza Jeana Raspaila, dwadzieścia tysięcy osób gromadzi się na Concorde podczas podniosłej ceremonii.

Podobnie, AF przyłącza się do hołdu składanego królowej męczennicy Marii Antoninie w dwusetną rocznicę jej egzekucji, 16 października.

Février-mars 1991

Une « guérilla » de l'A.F. et d'autres mouvements de droite contre l'extrême gauche à la Sorbonne, à l'occasion de l'« affaire Boudarel » (Georges Boudarel, communiste, a déserté aux maquis vietminh pendant la guerre d'Indochine. En 1953, il était instructeur politique dans un camp des prisonniers français. Condamné à mort, il sera amnistié en 1996 et deviendra enseignant-chercheur à l'université Paris-VII). Les étudiants d'A.F. sont particulièrement actives, exigeant la démission de « ce gestapiste rouge ».

Printemps 1991

Parution du premier cahier (de dix) de *Réaction*, une revue théorique et d'opinions de la « génération Maurras », dirigée par Jean-Pierre Deschodt et François Huguenin.

Printemps 1991

Steinbach démissionne de sa fonction de secrétaire général de la R.N. Il est en désaccord avec la position adoptée par le journal d'A.F. sur la « guerre du Golfe » (contre l'engagement militaire de la France). Il est remplacé par Bernard Bonnaves.

6 février 1992

P. Pujo décide de changer le titre du journal et de reprendre le titre historique *L'Action Française*, ajoutant toutefois le mot : *Hebdo* pour marquer sa différence du quotidien *L'Action Française*.

1992

L'A.F. mène une campagne vigoureuse pour la « non » au référendum sur la traité de Maastricht.

Janvier 1993

L'A.F. se mobilise pour participer à l'hommage rendu au roi Louis XVI à l'occasion du Bicentenaire de sa mort. Le 20 janvier au soir, elle organise un cortège aux flambeaux de la Conciergerie jusqu'à la Concorde. Le lendemain, vingt mille personnes sont rassemblées le matin Place de la Concorde pour une cérémonie émouvante à l'appel d'un Comité fondé par Jean Raspail.

De même le 16 octobre, l'A.F. participe à l'hommage rendu à Marie-Antoinette, la reine-martyre, pour le Bicentenaire de son exécution.

Październik 1993

Na miejsce Bonnavaresa sekretarzem generalnym RN zostaje Stéphane Tilloy.

Luty 1994

Deputowany komunistyczny Jean-Claude Gayssot interpeluje rząd Balladura w sprawie ponownego ukazania się dwóch tytułów wychodzących pod okupacją i zakazanych dekretem z 17 lutego 1945: *Aujourd'hui* i *L'Action Française*. W odpowiedzi rząd obiecał wszczęcie dochodzenia sądowego.

1996

Obchody 1500 rocznicy chrztu króla Chlodwiga, będącego „jednym z aktów założycielskich Francji” (J. Chirac), odnawiają tradycję monarchiczną. Piąta pielgrzymka papieża Jana Pawła II, z tej okazji, od 19 do 22 września.

Lecz, z drugiej strony, liczne organizacje laickie (*Alternatywa Libertariańska*, *Życie teraźniejszości* i inne) lansują kampanię „unieważnienia chrztu” oraz „chrztu cywilnego”, czyli „ojcostwa republikańskiego”. Dla nich „Chlodwig to nie Francja!”.

Wiosna 1997

Tilloy opuszcza stanowisko sekretarza generalnego RN. Następuje po nim Hilaire de Crémiers.

Kwiecień 1998

Przed referendum w sprawie Traktatu Amsterdamskiego, Hrabia Paryża wzywa w swoim manifestie: „Francuzi, nie wyrzekajcie się Francji!”.

AF przyłącza się do walki przeciwko ratyfikacji tego traktatu.

Wiosna 1998

Rozłam wywołany przez de Crémiersa. 1 marca zostaje on zastąpiony przez Nicolasa Kayanakisa, byłego sekretarza generalnego Studentów AF, spadochroniarza w Algierii i bojownika OAS.

Ten rozłam był kwestią rywalizacji o przywództwo, a nie sporem doktrynalnym.

Octobre 1993

Bonnaves est remplacé par Stéphane Tilloy comme secrétaire générale de la R.N.

Février 1994

Le député communiste Jean-Claude Gaysot interpelle le gouvernement Balladur sur la reimpression de *Aujourd'hui* et de *L'Action Française*, deux titres originellement parus sous l'Occupation et interdits ensuite par l'ordonnance du 17 février 1945. Dans sa réponse le gouvernement promet de procéder à l'enquête judiciaire.

1996

La célébration du 1500ème anniversaire de baptême du roi Clovis en tant que l'« un des actes fondateurs de la France » (J. Chirac), renoue la tradition monarchique. Le 5ème pèlerinage du pape Jean-Paul II à cette occasion a lieu du 19 au 22 septembre.

Mais d'autre part, plusieurs associations laïques (*Alternative libertaire*, *Vivre au présent* et les autres) lancent une campagne de « débaptisation » (annulation de baptême) et du « baptême civil » ou bien du « parrainage républicain ». Pour eux, « Clovis n'est pas la France ! ».

Printemps 1997

Tilloy quitte sa fonction de secrétaire général de la R.N. Hilaire de Crémiers lui succède.

Avril 1998

Avant le référendum sur le traité d'Amsterdam, Mgr le Comte de Paris, dans son manifeste appelle : « Français, ne renoncez pas à la France ! ».

L'A.F. se joint au combat contre la ratification de ce traité.

Printemps 1998

Scission causée par de Crémiers. A partir du 1er mars il est remplacé par Nicolas Kayanakis, ancien secrétaire générale des Étudiants d'A.F., chasseur-parachutiste en Algérie et militant de l'O.A.S.

Cette scission est due aux questions de pouvoir et non pas à la querelle doctrinale.

Lipiec 1998

W następstwie decyzji sądu, grupa Pujo–Kayanakis zostaje pozbawiona prawa do nazwy Restauracja Narodowa. Odtąd nazywa się ona: Centrum Propagandy Akcji Francuskiej (CPAF), następnie Centrum Rojalistyczne Akcji Francuskiej (CRAF).

H. de Crémiers i jego grupa są jedynymi, którzy mają prawo do używania nazwy Restauracja Narodowa dla swego ruchu i kwartalnika.

Obecnie RN przewodzi Bernard Pascaud; pomiędzy przewodniczącymi jego federacji regionalnych są: Steinbach i Louis Juhel (syn Pierre'a). RN popiera księcia Jana Orleańskiego, diuka de Vendôme (wnuka Henryka Orleańskiego i syna Henryka hr. de Clermont), jako „delfina Francji”. Ruch wydaje aktualnie także *Nouvelle Revue universelle*.

27 czerwca 1998

Umiera Pierre Boutang.

9 września 1998

Zgromadzenie Narodowej Rady Suwerenistycznej — emanacji Sojuszu na rzecz Suwerenności Francji — pod przewodnictwem byłego ministra sprawiedliwości, Jeana Foyera, łączy reprezentantów różnych sił politycznych, pomiędzy nimi rojalistów z AF.

19 października 1998

P. Pujo wygłasza mowę podczas pierwszej konferencji zorganizowanej przez Stany Generalne Suwerenności, pod przewodnictwem Oliviera d'Ormessona. Wykazuje, iż w republice suwerenność Francji była zawsze zagrożona, ponieważ ustrój ten sprzyja knowaniom cudzoziemców.

18 stycznia 1999

Członkowie AF zostali zmobilizowani, aby manifestować w Wersalu przeciwko parlamentarzystom, którzy zapowiedzieli głosowanie za rewizją konstytucji celem umożliwienia ratyfikacji Traktatu Amsterdamskiego. Pomędzy licznymi mówcami przemówienie wygłosił Kayanakis.

Juillet 1998

Suite d'une décision judiciaire, le groupe Pujo-Kayanakis se voit retirer son droit à la dénomination de Restauration nationale. Dès lors il s'appelle Centre de propagande d'Action française (C.P.A.F.), ensuite Centre royaliste d'Action française (C.R.A.F.).

H. de Crémiers et son groupe sont les seuls autorisés à utiliser le titre de Restauration nationale pour son mouvement et sa publication trimestrielle.

Actuellement la R.N. est présidée par Bernard Pascaud ; parmi les présidents de fédérations des régions se trouvent Steinbach et Louis Juhel (fils de Pierre). R.N. appuie le prince Jean d'Orléans, duc de Vendôme (petits-fils Henri d'Orléans et fils d'Henri comte de Clermont), comme « dauphin de France ». Le mouvement publie actuellement aussi la *Nouvelle Revue universelle*.

27 juin 1998

Mort de Pierre Boutang.

9 septembre 1998

Réunion du Conseil national souverainiste, émanation de l'Alliance pour la souveraineté de France, sous la présidence de l'ancien Garde des Sceaux, Jean Foyer, réunit les représentants de forces politiques diverses, entre autres les royalistes de l'A.F.

19 octobre 1998

Discours de P. Pujo au premier colloque organisé par les États généraux de la souveraineté, sous la présidence d'Olivier d'Ormesson. Le conférencier argumente qu'en république la souveraineté de la France a été toujours exposée car ce régime-là favorise les ingérences étrangères.

18 janvier 1999

Les membres d'A.F. se mobilisent pour manifester à Versailles contre les parlementaires qui s'y rendent pour voter la révision de la Constitution de manière de rendre possible la ratification du traité d'Amsterdam. Parmi nombreux orateurs, Kayanakis prend la parole.

Wiosna 1999

Sąd Kasacyjny odrzucił odwołanie dziennika *L'Action Française Hebdo* od wyroku, który skazywał ten tytuł. Wydawcy mogli jeszcze odwołać się do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, lecz, jako nacjonałiści francuscy, woleli „znosić raczej niesprawiedliwość niż ryzykować skazanie Francji przez zagranicznych sędziów”.

Odtąd zatem dziennik nazywa się *L'Action Française 2000*.

19 czerwca 1999

Śmierć księcia Orleańskiego (zwanego również „hrabią Paryża”). Jego następcą (Henrykiem „VII” dla orleanistów) jest jego syn Henryk hr. de Clermont, zwany również „księciem Francji”.

2001

Byli redaktorzy i współpracownicy *Réaction* tworzą niezależny przegląd rojalistyczny *Les Épées* [„Szpady”], kierowany przez Davida Fouberta i Philippe’a Mesnarda.

2001

Kayanakis zostaje wiceprzewodniczącym CRAF.

2002

Alain de Benoist publikuje bibliografię: *Charles Maurras i Akcja Francuska*.

Kwiecień 2002

W wyborach prezydenckich NAR popiera kandydaturę socjalisty i suwerenisty, Jeana-Pierre’a Chevenementa. Również P. Pujo wezwał do głosowania na niego.

20 lutego 2005

Śmierć Jacquesa Ploncarda d’Assac, pisarza nacjonalistycznego, bliskiego AF.

Kwiecień 2007

P. Pujo wzywa do głosowania na J.M. Le Pena z racji jego opozycji wobec Traktatu Modyfikującego.

Printemps 1999

La Cour de Cassation rejette le pourvoi du journal *L'Action Française Hebdo* contre le verdict qui a condamné ce titre. Les éditeurs ont pu encore déposer le recours devant la Cour européenne des Droits de l'Homme mais, comme nationalistes français, ils ont préféré « subir une injustice plutôt que de risquer de faire condamner la France par des juges étrangers ».

Désormais leur journal va donc s'appeller *L'Action Française 2000*.

19 juin 1999

Mort de duc d'Orléans (dit aussi « comte de Paris »). Son successeur (Henri « VII » pour les orléanistes) est son fils, Henri comte de Clermont, dit aussi « duc de France ».

2001

Anciens rédacteurs et collaborateurs de la *Réaction* créent une revue royaliste indépendante *Les Épées*, dirigé par David Foubert et Philippe Mesnard.

2001

Kayanakis devient vice-président du C.R.A.F.

2002

Alain de Benoist publie : *Charles Maurras et l'Action française. Une bibliographie*.

Avril 2002

Dans les élections présidentielles, la N.A.R. soutient la candidature de Jean-Pierre Chevenement, socialiste et souverainiste. De même, P. Pujo appelle à voter pour lui.

20 février 2005

Mort de Jacques Ploncard d'Assac, écrivain nationaliste, proche de l'A.F.

Avril 2007

P. Pujo appelle à voter pour J.-M. Le Pen aux présidentielles, en raison de son opposition au Traité modificatif.

10 listopada 2007

Umiera Pierre Pujo.

Stéphane Blanchonnet zostaje przewodniczącym *par interim* CRAF; Thibaud Pierre sekretarzem generalnym. Nowym dyrektorem *Action Française 2000* zostaje Philippe Champion, a redaktorem naczelnym Michel Fromentaux.

Czerwiec 2008

Spór pomiędzy Blanchonnetem i Marie-Gabrielle Pujo, dyrektorką wydawnictwa *l'Action Française 2000* a Championem i Pierre'm z drugiej strony. Ci ostatni wznawiają (w Internecie) *Aspects de la France* — „Organ nacjonalizmu integralnego w linii Akcji Francuskiej, Charlesa Maurrasa, G. Calzanta, P. Juhela i P. Pujo”, ponieważ „Akcja Francuska nie może być własnością jednej rodziny lub klanu. Ona jest dziedzictwem wszystkich Francuzów”.

Z drugiej strony, Blanchonnet i M.G. Pujo uważają, że Champion i Pierre nie rozpoznają się już w nurcie prawowitości dynastycznej.

Wrzesień 2008

Podczas swojej pielgrzymki do Francji papież Benedykt XVI pochwalił wyrażenie „laickość pozytywna” i „otwarta” na „chrześcijańskie korzenie Francji”, użyte przez prezydenta Republiki, Nicolasa Sarkozy'ego i zalecił „zdrową współpracę pomiędzy wspólnotą polityczną a Kościołem”.

Z drugiej strony, Jean-Michel Quillardet, wielki mistrz Wielkiego Wschodu Francji, już 4 stycznia oświadczył, że „koncept *pozytywnej laickości* czyni uszczerbek w pakcie republikańskim”.

10 novembre 2007

Mort de Pierre Pujo.

Stéphane Blanconnet devient président *par interim* du C.R.A.F. et Thibaud Pierre son secrétaire général. Philippe Champion devient directeur d'*Action Française 2000* et Michel Fromentaux son rédacteur en chef.

Juin 2008

La querelle entre Blanconnet et Marie-Gabrielle Pujo, directrice de la publication de *l'Action Française 2000*, d'une part et Champion et Pierre de l'autre. Ces derniers reprennent *Aspects de la France* sur l'Internet, en tant qu'« Organe du nationalisme intégral dans la lignée de l'Action française, de Charles Maurras, G. Calzant, P. Juhel et P. Pujo », estimant que « l'Action française ne peut être la propriété d'une famille ou d'un clan. Elle est l'héritage de tous les Français ».

D'autre part, Blanconnet et M.-G. Pujo considèrent que Champion et Pierre ne se retrouvent plus dans la lignée de la légitimité dynastique.

Septembre 2008

Pendant son pèlerinage en France, le Pape Benoît XVI salue l'approche du nouveau président de la République Nicolas Sarkozy s'exprimant au sujet d'une « laïcité positive » et « ouverte », et qui met en valeur « les racines chrétiennes de France ». De sa part le Pape réclame « une saine collaboration entre la communauté politique et l'Église ».

D'une autre part encore, Jean-Michel Quillardet, grand maître du Grand Orient de France, a déclaré le 4 janvier déjà, que « le concept de *laïcité positive* ouvre une brèche dans le pacte républicain ».

Źródła ❖ Sources

- Eugen Weber, *L'Action française*, traduit de l'anglais par Michel Chrestien, Librairie Arthème Fayard, Paris, 1985.
- Jacques Prévotat, *L'Action française*, collection « Que sais-je ? », PUF, Paris, 2004.
- Yves Chiron, *La vie de Maurras*, Librairie Académique Perrin, Paris, 1991.
- Pierre Pujo, *Un demi-siècle d'Action française 1944–1999*, Éditions Godefroy de Bouillon, Paris, 1999.
- Jean-Paul Gautier, *La Restauration nationale. Un mouvement royaliste sous la 5e République*, Préface de Nonna Mayer, Éditions Syllepse, Paris, 2002.
- *L'Action française 2000. Aspects de la France*, Spécial centenaire, Numéro hors-série — 53e année — Printemps 1999.
- Site officiel du Centre royaliste d'Action française et du bimensuel *L'Action française 2000* :
<http://www.actionfrancaise.net/>
- Site de la Restauration nationale :
<http://www.restauration-nationale.asso.fr/>
- Site de la Nouvelle Action française :
<http://narinfo.site.voila.fr/accueil.htm>
- Site provisoire d'*Aspects de la France* :
<http://www.aspectsdelafrance.com/>

Opracowanie: **JACEK BARTYZEL**

Korekta językowa: **DARIUSZ GÓRA-SZUPIŃSKI**

Okładka i DTP: **PMK DESIGN**